

VALEPOLIISIRIKOSTEN ENNALTAEHKÄISY NYT JA TULEVAISUUDESSA

Kaisa Tuomikoski

5/2018

ESIPUHE

Kohteliaan oloinen nainen soitti eräänä iltapäivänä 75-vuotiaalle Kyllikille.

Nainen esitteli itsensä poliisin rikostutkija Virtaseksi.

Virtanen kertoi vakuuttavasti Kyllikille, että tämän pankkitili on joutunut rikoksen kohteeksi ja tutkintaa varten poliisi tarvitsee viipymättä Kyllikin pankkitunnukset.

Tilanteesta järkyttyneenä ja hetkeäkään epäilemättä

poliisiin luottavainen Kyllikki kertoi naiselle pankkitunnuksensa.

Myöhemmin Kyllikille selvisi, että hän oli joutunut valepoliisin uhriksi. Kyllikki ei ollut ennen tapausta kuullut valepoliiseista. Tapauksen johdosta Kyllikki menetti vuosien varrella kertyneet säästönsä rikollisille.

Edellä kerrottu fiktiivinen tarina on esimerkki valepoliisihuijauksesta. Monet ikäihmiset saavat tietoa ajankohtaisista ilmiöistä tuttavilta, eläkeläisten tapahtumista ja perinteisistä tiedotusvälineistä. Tämän vuoksi poliisin käyttämät ennaltaehkäisykeinot valepoliisi-ilmiössä eivät tavoita kaikkia ikäihmisiä. Vierailin Oululaisessa eläkeläiskerhossa kertomassa valepoliisirikoksista ja niiden ennaltaehkäisystä. Siellä käytyjen keskustelujen pohjalta sain ikäihmisiltä paljon lisätietoa siitä, miten ennaltaehkäisykeinoja voi tulevaisuudessa kehittää kohderyhmälle sopivammiksi.

Haluan kiittää Pateniemen eläkeläiset ry:n jäseniä ja Oulun poliisilaitoksen ylikonstaapeli Merja Rasinkangasta avusta opinnäytetyöprosessin aikana.

Tampereella 19.5.2018

Kaisa Tuomikoski

Tiivistelmä

Tekijä Kaisa Tuomikoski	Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike Poliisi (AMK), 20161	
Julkaisun nimi Valepoliisirikosten ennaltaehkäisy nyt ja tulevaisuudessa	Julkisuusaste Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi Satu Rantaeskola, yliopettaja, VT Lauri Haapaniemi, ylikomisario	Opinnäytetyön muoto Toiminnallinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä <p>Valepoliisirikosten määrä kasvoi Suomessa vuonna 2017 ja niistä muodostui vakava ilmiö, joka ei ole laantunut vielä vuoden 2018 alussakaan. Tämä opinnäytetyö käsittelee valepoliisirikoksia ilmiönä ja tutkii valepoliisirikosten ennaltaehkäisykeinoja ja niiden toimivuutta nyt ja tulevaisuudessa.</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten tähänastiset ennaltaehkäisevät toimet valepoliisi-ilmiöstä ovat toimineet ja kuinka niitä voisi kehittää. Opinnäytetyö on toteutettu kvantitatiivisena tutkimuksena käyttäen kyselytutkimusta aineiston hankinnassa. Kyselytutkimuksessa kartoitettiin 60 – 90-vuotiaista koostuvan vastaajaryhmän kokemuksia tähänastisista ennaltaehkäisykeinoista ja niiden toimivuudesta. Lisäksi kyselyllä selvitettiin kohderyhmän eniten käyttämät viestintävälineet. Tutkimuksen keskeisenä tuloksena ilmeni, että 60 – 90-vuotiaiden keskuudessa perinteiset viestintävälineet kuten televisio, sanomalehti ja radio ovat suosituimpia. Opinnäytetyön lopussa pohdin, kuinka tähän mennessä laaditut eri ennaltaehkäisykeinot aiheesta ovat onnistuneet tavoittamaan ikäihmiset.</p> <p>Opinnäytetyön toiminnallisena osana toteutin vierailun Pateniemen eläkeläiskerhoon Ouluun. Vierailun aikana kerroin kohderyhmälle valepoliisirikoksista ja toimintatavoista mahdollisen valepoliisin ottaessa yhteyttä. Halusin vierailulla lisäksi selvittää, ovatko kohderyhmiin toteutetut käynnit hyviä vaihtoehtoja ennaltaehkäistä valepoliisirikoksia. Tuon myös esille tutkimukseni perusteella havaittuja uusia näkökulmia valepoliisirikosten ennaltaehkäisykeinoihin ja niiden kehittämiseen.</p>		
Sivumäärä 44 + 2 liitesivua	Tarkastuskuukausi ja vuosi Toukokuu 2018	Opinnäytetyökoodi (OPS) AMK2016ONT
Avainsanat Valepoliisi, virkavallan anastus, ennaltaehkäisy, tiedottaminen		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
1.1 Taustaa.....	3
1.2 Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteet	3
1.3 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen toteuttaminen.....	4
2 POLIISIMIES JA SUOMALAISTEN LUOTTAMUS POLIISIIN	6
2.1 Poliisimiehen määritelmä ja tehtävät.....	6
2.2 Poliisimiehen tunnistaminen	6
2.3 Suomalaisten luottamus poliisiin.....	8
2.4 Valepoliisirikosten vaikutus luottamukseen poliisia kohtaan	9
2.5 Suomen poliisi sosiaalisessa mediassa	10
3 VALEPOLIISIRIKOKSISTA	11
3.1 Valepoliisit ilmiönä	11
3.2 Valepoliisirikosten tekotavoista	11
3.3 Valepoliisirikoksiin liittyvistä rikosnimikkeistä.....	12
3.3.1 Virkavallan anastus.....	12
3.3.2 Petosrikokset.....	14
3.4 Valepoliisirikosten uhreista	16
3.5 Valepoliisirikosten tutkinnasta	17
4 VALEPOLIISIRIKOSTEN ENNALTAEHKÄISYKEINOT	19
4.1 Tiedottaminen ennaltaehkäisykeinona	19
4.2 Kampanjointi ennaltaehkäisykeinona.....	20
4.3 Sidosryhmäyhteistyö ennaltaehkäisykeinona.....	21
4.4 Vierailut ennaltaehkäisykeinona	21
5 VALEPOLIISIRIKOSTEN ENNALTAEHKÄISYN TOIMIVUUS KÄYTÄNNÖSSÄ	23
5.1 Valepoliisikyselyn suunnittelu ja toteuttaminen	23
5.2 Valepoliisikyselyn tulokset	24
6 VIERAILU ELÄKELÄISTEN KESKUUDESSA	31
6.1 Kohderyhmän valinta	31
6.2 Vierailun suunnittelu	32
6.3 Vierailun toteuttaminen	33
7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	35
7.1 Tulevaisuudessa valepoliisitiedottamisessa huomioitavaa.....	35
7.2 Vierailut kohderyhmiin	37
7.3 Valepoliisirikosten rangaistusten koventaminen ennaltaehkäisykeinona	38
8 LOPUKSI.....	39

LÄHTEET **41**

LIIKTEET

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa

Valepoliisirikokset kasvoivat vuonna 2017 isoksi ongelmaksi koko Suomessa. Virkavallan anastuksista ja niihin liittyvistä petosrikoksista kirjattiin rikosilmoituksia vuoden 2017 aikana koko maassa lähes 1000 kappaletta ja rikosvahingot olivat lähes miljoona euroa. Valepoliisihuijaukset ovat kohdistuneet pääasiassa iäkkäämpiin ihmisiin. Rikoksissa on käytetty häikäilemättä hyväksi suomalaisten korkeaa luottamusta poliisia kohtaan. Yksi tähän asti rikoshyödyltään suurimmista yksittäisistä valepoliisitapauksista sattui Oulussa. Kesällä 2017 Oulun poliisi sai tiedon valepoliisihuijauksesta, jossa iäkkäältä naiselta huijattiin noin 168 000 euroa. Osa naisen rahoista saatiin esitutkinnan aikana palautettua, mutta kateisiin jäi lähes 100 000 euroa. (Kaleva, 20.11.2017.)

Tällä hetkellä valepoliiseista tiedotetaan ja uutisoidaan paljon eri tiedotusvälineissä. Poliisi on lisäksi laatinut erilaisia ennaltaehkäisykeinoja, kuten internetissä julkaistun videon ohjeistuksena valepoliisin yhteydenoton varalta. Lisäksi poliisi on lisännyt yhteistyötä vanhustyötä tekevien sidosryhmien kanssa ilmiön torjumiseksi. Ennaltaehkäisykeinoista ja yhteistyöstä huolimatta valepoliisirikollisuus on jatkunut vielä vuonna 2018.

Kiinnostukseni aihetta kohtaan heräsi sen vakavuuden ja ajankohtaisuuden vuoksi. Valepoliisirikoksista ei ole vielä tehty tutkimuksia, joten koen, että tämä opinnäytetyö on tarpeellinen. Kyseinen rikosilmiö on aiheuttanut ja aiheuttaa edelleen todella vakavia vahinkoja monen suomalaisen iäkkäämmän ihmisen elämään. Lisäksi ilmiö mahdollisesti vahingoittaa kansalaisten luottamusta poliisiin ja sitä kautta tahraa poliisin mainetta.

1.2 Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyöni on muodoltaan toiminnallinen ja se käsittelee valepoliisirikoksia ilmiönä ja tutkii tähän mennessä tehtyjä aiheeseen liittyviä ennaltaehkäisykeinoja. Opinnäytetyössäni halusin selvittää, ovatko ennaltaehkäisykeinot olleet riittäviä, monipuolisia ja ovatko ne tavoittaneet rikoksen suurimman kohderyhmän, ikäihmiset. Tavoitteena oli myös konkreettisesti havaita, miten vierailu eläkeläisten keskuudessa toimii ennaltaehkäisykeinona. Lisäksi päämääränä oli tuoda esiin uusia näkökulmia valepoliisirikosten ennaltaehkäisykeinoihin. Opinnäytetyölläni toivon erityisesti pystyväni tuomaan iäkkäiden ihmisten keskuuteen tietoa, kuinka tulee toimia, jos valepoliisi soittaa tai ottaa muutoin yhteyttä.

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on ohjeistaa, opastaa ja järjestää käytännön tekemistä. Lopputuotteena eli produktina toiminnallisessa opinnäytetyössä on tarkoitus valmistaa esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje, ohjeistus tai perehdyttämisopas. Produkti voi olla myös jonkinlaisen tapahtuman, kuten kokouksen, vierailun tai näyttelyn toteuttaminen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on tarkoitus yhdistää käytännön toteuttamista raportointiin. (Airaksinen & Vilka 2004, 9.)

Tämän opinnäytetyön lopputuotteena eli produktina suunnittelin ja toteutin vierailun Pateiniemen eläkeläiskerhoon Ouluun. Vierailun tarkoituksena oli kertoa kohderyhmälle valepoliisihuijauksista yleisesti ja keskustella aiheesta vapaamuotoisesti. Käynnin yhteydessä arvioin myös vierailujen toimivuutta ennaltaehkäisykeinona.

Vierailun aikana toteutin myös suunnittelemani valepoliisiaiheisen kyselyn. Kyselyssä kartoitin poliisin tähänastisen ennaltaehkäisyn toimivuutta ja selvitin eniten käytetyt viestintävälineet ikäihmisten keskuudessa. Lisäksi tavoitteenani oli kyselyn avulla saada kohderyhmältä vinkkejä siihen, missä ja millä tavalla valepoliisirikoksia kannattaisi jatkossa ennaltaehkäistä.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen toteuttaminen

Ennaltaehkäisykeinojen toimivuuden selvittämisessä käytin tutkimusmenetelmänä kyselytutkimusta. Kysely on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimusmenetelmä. Sen avulla pyritään saamaan tietyltä joukolta vastauksia samoihin, pääasiassa suljettuihin kysymyksiin. Usein kyselytutkimuksen kohteena on tietyn kriteerein valikoitu kohderyhmä. Kyselytutkimuksessa käytetään usein tarkoitukseen suunniteltua kyselylomaketta ja lopputuotoksena on numeerisia aineistoja. (VirtuaaliAMK, 2018.)

Kyselytutkimus muodostui opinnäytetyöni kannalta parhaaksi vaihtoehdoksi. Tarvitsin määrällistä tietoa tarkasti valikoidulta vastaajaryhmältä valepoliisirikosten tulevaisuuden ennaltaehkäisykeinojen kehittämiseksi. Kyselyn tarkoituksena oli keskittyä valepoliisi-ilmiöön liittyvien ennaltaehkäisykeinojen ja tähän saakka ennaltaehkäisyssä käytettyjen tiedotuskanavien toimivuuteen ikäihmisten keskuudessa. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää mitä tiedotuskanavia ja -välineitä kohderyhmään kuuluvat seuraavat ja käyttävät eniten. Kyselyn avulla oli tarkoitus saada ikäihmisten mielipide kuuluville siitä, miten ja millä tavalla valepoliisirikoksia heidän mielestään kannattaisi jatkossa ennaltaehkäistä. Tutkimus on julkinen ja sen tuloksia voi vapaasti hyödyntää valepoliisirikosten ennaltaehkäisykeinoja suunniteltaessa.

Vierailun toteuttamisella halusin puolestaan selvittää, ovatko kohderyhmiin suunnatut käynnit hyviä ennaltaehkäisykeinoja. Yleisesti ottaen henkilökohtainen kontakti on viestinnän kannalta hyvä vaihtoehto saada vietyä tietoa eteenpäin ymmärrettävästi. Ilman välikäsiä tapahtuva tiedonkulku estää tiedon muuttumisen matkan varrella ja mahdollistaa tarkentavien kysymysten esittämisen, jos asia ei tule heti ymmärretyksi. Ajatuksena oli pyrkiä havaitsemaan vierailun aikana seikkoja, jotka puoltaisivat näkemystäni siitä, että vierailut kohderyhmiin ovat paras tapa ennaltaehkäistä valepoliisirikoksia. Vierailun vapaan keskustelun aikana oli tarkoitus lisäksi saada kohderyhmältä tietoa, miten ennaltaehkäisyä kannattaa jatkossa toteuttaa.

2 POLIISIMIES JA SUOMALAISTEN LUOTTAMUS POLIISIIN

2.1 Poliisimiehen määritelmä ja tehtävät

Poliisimies on poliisin palveluksessa työskentelevä henkilö. Poliisimiehet jaotellaan päällystään, alipäällystään ja miehistään riippuen koulutuksesta ja työtehtävistä. (Helminen ym. 2012, 2.) Poliisimies määritellään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa poliisista (1080/2013).

Poliisi on julkista valtaa käyttävä viranomainen, jonka toiminnan tulee pohjautua lakiin. Poliisitoiminnasta säädetään poliisilaissa (872/2011, myöhemmin PolL), joka on tärkein yksittäinen laki poliisin toimivaltuuksien kannalta (Helminen ym. 2012, 5). Poliisilaissa määritellään poliisille kuuluvat työtehtävät. Niitä ovat oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Lisäksi poliisin hoidettavaksi kuuluvat lupahallintoon kuuluvat tehtävät ja sille laissa erikseen määritellyt tehtävät. (PolL 1:1.)

2.2 Poliisimiehen tunnistaminen

Virkatehtävää hoitavan poliisimiehen tunnistaa parhaiten virkapuvusta. Ainoastaan poliisimies saa käyttää poliisin virkapukua ja sitä tulee käyttää virkatehtävissä aina, kun virkatehtävän luonne tai laatu sitä edellyttää. (PolL 1:10). Poliisin oikeudettomasta virkapuvun käytöstä voidaan tuomita sakkorangaistukseen (PolL 9:7). Myös erehdyttävästi poliisin virkapukua muistuttavan asun tai asusteen käyttö on kielletty, jos on mahdollista, että se muodostaa vaikutelman käyttäjästä poliisimiehenä (Rantaeskola, toim. 2014, 44).

Poliisin asu ei kuitenkaan aina ole riittävä poliisin tunnistamiselle, sillä poliisimies voi suorittaa virkatehtävää myös siviilivaatetuksessa. Virkatehtävää hoitaessaan poliisimies esittelee itsensä, kertoo missä poliisilaitoksessa hän työskentelee ja mitä hänen asiansa koskee. Vaikka virkapukua voidaan lähtökohtaisesti pitää varmana keinona tunnistaa yksittäinen poliisimies, varmin keino tunnistaa poliisi oikeaksi on kuitenkin poliisin virkamerkki. Jokaisella virassa olevalla poliisimiehellä on käytössään virkamerkki (kuva 1). Poliisimiehen tulee kantaa virkamerkkiä mukanaan aina virkatehtävää suorittaessa. Tarvittaessa ja pyydettyessä se on esitettävä toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle, jos se ei vaaranna virka-

tehtävän suorittamista. Jokaisen poliisimiehen tulee olla yksilöitävissä (PoIL 1:8), ja se tapahtuu virkamerkin avulla. Virkamerkistä käy ilmi poliisin etunimi ja sukunimi sekä virka ja yksikkö. Merkissä on myös poliisin kasvokuva ja turvatekijöinä teknisiä ominaisuuksia kuten hologrammeja.

Kuva 1. Poliisin virkamerkki. (kuva: Poliisi 2017)

Poliisimiehellä on mahdollisuus hankkia myös metallinen, poliisin hihamerkkiä muistuttava miekkaleijonatunnus, (kuva 2). Tunnus voidaan kiinnittää esimerkiksi kaulassa roikkuvaan virkamerkkikoteloon. Metallinen tunnuskuva ei korvaa missään tilanteessa virkamerkkiä. Sen on ainoastaan tarkoitus helpottaa poliisimiehen tunnistamista. (Poliisi, 2017.)

Kuva 2. Poliisin metallinen miekkaleijonatunnus kiinnitettynä virkamerkkikoteloon. (kuva: Poliisi 2017)

Poliisi on usein yhteydessä asiakkaaseen myös puhelimitse. Puhelimitse poliisimiehen tunnistaminen oikeaksi voi olla haastavampaa. Kuten kasvotusten, myös puhelimesta poliisimiehen tulee kertoa nimi, virka-asema ja missä poliisilaitoksessa työskentelee. Usein poliisin yhteydenotto puhelimesta tulee 0295-alkuisesta numerosta, mutta poliisilla on käytössään myös muita numeroita. Poliisin yhteydenotto voi tulla myös salaisesta numerosta, jolloin numeroa ei näy lainkaan. Poliisin yhteydenoton puhelimen välityksellä voi varmistaa oikeaksi, kun soittaa sen poliisilaitoksen vaihteeseen, jossa poliisimies kertoo työskentelevänsä

ja pyytää sitä kautta yhdistämään yhteyttä ottaneeseen poliisimieheen. Joissain tapauksissa poliisi saattaa olla yhteydessä myös sähköpostin välityksellä. Poliisiorganisaatiossa sähköpostiosoitteet ovat aina muotoa etunimi.sukunimi@poliisi.fi. (Poliisi, 2017).

2.3 Suomalaisen luottamus poliisiin

Suomalaisten luottamuksesta poliisiin tehdään aika ajoin sekä kotimaisia että kansainvälisiä mittauksia, kyselyitä ja tutkimuksia. Kansainvälisissä tutkimuksissa Suomi on sijoittunut säännöllisesti eniten poliisiin luottavien maiden joukkoon (Kääriäinen, 25.9.2015).

Yksi poliisin luottamuksen mittareista on Sisäministeriön kahden vuoden välein julkaisema poliisibarometri, jossa tutkitaan suomalaisten käsityksiä poliisista ja poliisin toiminnasta. Viimeisin poliisibarometritutkimus on julkaistu 2016 ja sen toteutuksesta on vastannut Poliisiammattikorkeakoulu. Vuoden 2016 poliisibarometriin on haastateltu 1007:a 15–79-vuotiaista suomalaista. Tutkimuksessa selviää, että 96 % poliisibarometrin kyselyyn vastanneista luottaa poliisiin melko paljon tai erittäin paljon. Kun tutkimuksesta rajataan ulos vastaajat, jotka ovat poliiseja tai poliisin sukulaisia, ei määrä juurikaan putoa, tulos on 95 %. Barometrin perusteella edelleen suurin osa suomalaisista luottaa poliisiin. (Sisäministeriö, poliisibarometri 2016.)

Syksyllä 2017 Taloustutkimus Oy teki Poliisihallituksen toimeksiannosta selvityksen, jonka mukaan 94 prosenttia kyselyyn vastaajista luottaa poliisin toimintaan. Vastaajia kyselyssä oli 504 ja ikäjakauma 15–79 vuotta. (Poliisi, 2017.) Vuodessa luottamuksen suhteen ei ole tapahtunut suurta muutosta, sillä 2016 poliisibarometrissä vastaava luku oli 96 prosenttia. Vertaamalla poliisibarometriä ja Taloustutkimus Oy:n tekemää kyselyä, on luottamus poliisiin kuitenkin hienoisesti heikentynyt vuoden aikana.

Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin yliopistotutkija Juha Kääriäisen mukaan luottamuksen pohjana on hyvin tehty poliisyö ja turvallinen yhteiskunta. (Kääriäinen, 25.9.2015.) Vuonna 2016 julkaistun poliisibarometrin jälkeen Kääriäinen listasi syitä, miksi suomalaiset luottavat poliisiin.

Kääriäinen pitää ilmeisimpänä syynä suureen luottamukseen sitä, että Suomen poliisi on hyvin koulutettu ja korkeatasoinen. Kääriäinen vertaa Suomen poliisikoulutusta Yhdysvaltoihin, jossa poliisin koulutus kestää vain 19 viikkoa. Se on vähän verrattuna Suomen poliisin ammattikorkeakoulututkintoon, joka kestää noin kolme vuotta. Pitkä ja monipuolinen koulutus lisää poliisin arvostettavuutta kansalaisten keskuudessa. (YLE, 5.10.2016.)

Suomen tiedetään olevan yksi maailman turvallisimmista maista. Useissa mittauksissa Suomi sijoittuu kymmenen kärkimaan joukkoon ja joissain jopa ensimmäiselle sijalle. Kääriäisen mukaan omalta osaltaan poliisin luotettavuuteen vaikuttaa myös se, että Suomi on poliisille niin sanotusti helppo maa työskennellä. Kääriäinen nostaa esille sen, että Suomi on tasa-arvoinen maa, jossa konflikteja on vähän ja rikollisuutta ennaltaehkäistään. (YLE, 5.10.2016.)

Luottamuksen mittareina toimivat kyselyt, joiden vastaajamäärät vaihtelevat. Esimerkiksi poliisibarometrin vastaajamäärä vuonna 2016 oli vain hieman reilut 1000 kansalaista. (Sisäministeriö 2016). Kääriäinen tuo esille seikan, että harva suomalainen on loppujen lopuksi poliisin kanssa tekemisissä, ja se vaikuttaa kyselyiden tuloksiin, sillä juuri tällaiset henkilöt kyselyihin osallistuvat. Jos kyselyyn osallistuisi enemmän poliisin kanssa tekemisissä olleita henkilöitä, se vaikuttaisi kyselyn lopputulokseen. Henkilöt, jotka ovat poliisin kanssa jatkuvasti tekemisissä luottavat poliisin vähemmän. (YLE, 5.10.2016.)

Valepoliisihuijauksissa suomalaisten luottamusta poliisin on käytetty häikäilemättä hyväksi. Kautta aikojen suomalaiseen poliisiin on luotettu vahvasti ja sen vuoksi huijauksiin on ollut helppo langeta. Kun poliisiksi esittäytyvä ottaa puhelimitse yhteyttä, harva osaa kyseenalais-
taa, onko poliisi oikea poliisi. Suomalainen poliisi on luonut itselleen myönteisen ja arvostetun profiilin olemalla paljon esillä mediassa, sosiaalisessa mediassa ja televisio-ohjelmissa. Poliisista on tullut helposti lähestyttävä ja tuttavallinen kansan parissa, eikä suomalaisen poliisin toimintaa ole juuri tarvinnut yksittäisiä tapauksia lukuun ottamatta kritisoida.

2.4 Valepoliisirikosten vaikutus luottamukseen poliisia kohtaan

Valepoliisihuijauksen vaikutusta suomalaisten luottamukseen poliisia kohtaan ei ole vielä tutkittu. Valepoliisihuijauksen vaikutusta mahdollisen luottamuksen vähenemiseen vanhemman väen keskuudessa kuitenkin pohditaan. (Luotonen, 2017). Taloustutkimus Oy:n syyskuussa 2017 tekemän tutkimuksen mukaan 65–79-vuotiaista 44 prosenttia luottaa poliisiin erittäin paljon. Vastaavasti 15–24-vuotiaista poliisiin luottaa erittäin paljon 51 prosenttia vastaajista. (Poliisi, 2017.) Mahdollisesti juuri valepoliisit ja poliisin heikko näkyvyys haja-asutusalueilla olisivat syynä ikäihmisten luottamuspulaan poliisia kohtaan. (Luotonen, 2017.) Vuonna 2018 julkaistaan uusi poliisibarometri, jossa mahdollisesti näkyy vaikuttavatko valepoliisirikokset luottamukseen.

Vaikka mahdollista luottamuksen laskua ei vielä voida täysin osoittaa, ovat valepoliisirikokset vaikuttaneet kuitenkin jollain tasolla kansalaisten luottamukseen poliisia kohtaan. Ihmiset eivät välttämättä osaa enää erottaa oikeaa poliisia valepoliisista. Tämä ilmenee poliisin käytännön työtehtävissä. Asiakas, jolle poliisi soittaa, ei tahdo vakuutteluista huolimatta uskoa, että soittajana on oikea poliisi, kuten rikosylikomisario Teijo Ristola on tuonut esille. (Aamulehti, 1.6.2017.) Tällä tavalla valepoliisit haittaavat selkeästi myös oikean poliisin työn tekemistä ja toimintaa.

2.5 Suomen poliisi sosiaalisessa mediassa

Sosiaalisella medialla, (puhekielessä some), tarkoitetaan erilaisia verkkopalveluita, joiden kautta ihmiset voivat tuottaa ja jakaa erilaista sisältöä toistensa saataville (Honkonen & Rongas, 2016). Sosiaalisen median verkkopalveluita ovat mm. YouTube, Facebook, Twitter ja Instagram. Perinteisestä joukkoviestinnästä sosiaalinen media eroaa juurikin siinä, että pelkän tiedon vastaanottamisen sijaan käyttäjät voivat itse osallistua sisällön tuottamiseen esimerkiksi kommentoimalla keskusteluja ja julkaisemalla videoita ja kuvia. (Jyväskylän yliopisto, 2018).

Nykypäivänä sosiaalisen median käyttäminen viestintävälineenä on suosittua. Tilastokeskus kartoittaa vuosittain suomalaisten sosiaalisen median ja internetin käyttöä. Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tutkimuksessa vuonna 2017 selvitettiin, kuinka moni suomalainen on käyttänyt yhteisöpalveluja, eli sosiaalisen median palveluja viimeisimmän kolmen kuukauden aikana. Tutkimuksessa käy ilmi, että esimerkiksi 55–64-vuotiaista 44 % ja 65–74-vuotiaista 26 % seuraa yhteisöpalveluja. Yhteisöpalveluiden seuraaminen kasvaa vuosittain muutamalla prosenttiyksiköllä. (Tilastokeskus, 22.11.2017.)

Myös Suomen poliisi on aktiivisesti esillä sosiaalisessa mediassa. Poliisi haluaa olla helposti lähestyttävä ja sosiaalinen media edesauttaa siinä. Lähes kaikilla poliisilaitoksilla on omat Facebook-sivustot, Instagramit ja Twitterit, joissa tiedotetaan ajankohtaisista aiheista ja jaetaan kuvia poliisin toiminnasta. Sosiaalisen median kautta poliisi pyrkii luomaan kiinnostusta poliisin työtä kohtaan, olemaan esillä ja läsnä kansalaisten keskuudessa sekä lisäämään vuorovaikutusta. Poliisiin näkyvyys internetissä on osa poliisin ennalta estävää toimintaa. Esimerkiksi laitoksilla toimivat nettipoliisit tekevät rikostutkintaa, mutta ovat myös esillä sosiaalisessa mediassa ja tällä tavalla helposti lähestyttävissä. (Poliisi, 2017.)

3 VALEPOLIISIRIKOKSISTA

3.1 Valepoliisit ilmiönä

Valepoliisirikokset ovat kasvaneet Suomessa 2017 vakavaksi ongelmaksi. Ilmiö on laaja, se on levinnyt koko Suomen alueelle. Rikosilmoituksia valepoliisihuijauksista kirjattiin vuonna 2017 yhteensä 999 kappaletta, eli noin 3 ilmoitusta päivässä (Polstat, 2018). Rikosvahingot ovat kasvaneet lähes miljoonaan euroon (Poliisi, 2017). Valepoliisirikoksista ja niiden ennaltaehkäisystä on tiedotettu laajasti eri viestintävälineissä. Tiedotuksista huolimatta rikosten määrä ei ole olennaisesti vähentynyt, vaan rikosilmoituksia on kirjattu edelleen vuoden vaihteen jälkeen.

Rikokset ovat pääasiassa kohdistuneet iäkkäisiin ihmisiin ja niissä on käytetty hyväksi suomalaisten yleisesti ottaen vahvaa luottamusta poliisiin. (Poliisi, 2017). Ikääntyneet tulevat valikoiduiksi uhreiksi tietyn tyypissä rikoksissa. Valepoliisirikokset ovat luonteeltaan juuri sen kaltaisia tekoja, joille iäkkäät ovat haavoittuvimpia. Kaikki iäkkäät eivät osaa käyttää esimerkiksi tietotekniikkaa, eivätkä pysty tunnistamaan yhteydenottajan epäilyttävää toimintaa. (Uusimaa, 17.7.2017.)

Valepoliisi-ilmiö ei näytä laantumisen merkkejä vielä vuoden 2018 alussakaan. Jo tammi-kuun 12. päivä mennessä oli virkavallan anastuksista kirjattu n. 20 rikosilmoitusta ympäri Suomen. (KRP, 12.1.2018). Helmikuun 2018 loppuun mennessä kirjattiin valepoliisirikoksista yhteensä 93 rikosilmoitusta (Polstat, 2018).

3.2 Valepoliisirikosten tekotavoista

Valepoliisi-ilmiö on tekotapojen suhteen muuttuva. Poliisin nimissä on tehty huijaussoittoja, lähetetty huijaussähköposteja ja pyritty pääsemään uhrien asuntojen sisälle erilaisilla verukkeilla tarkastamaan mahdollisen arvo-omaisuuden määrää. (Poliisi, 2017). Ilmiönä valepoliisit eivät ole uusi, mutta siihen kehittyy koko ajan uusia muotoja. On esimerkiksi ilmennyt, että uusimmissa huijaustapauksissa soittajat ovat olleet usein naisia. (YLE, 4.10.2017.)

Tyypillinen valepoliisirikos tapahtuu siten, että rikollinen soittaa uhrille ja esittäytyy poliisina. Usein valepoliisi kertoo puhelun syyksi uhrin pankkitiliä tai -korttia koskevan meneillään olevan rikostutkinnan, tai että uhrin pankkikorttia epäillään kopioituksi ja rikostutkintaa varten tarvitaan uhrin pankkitunnukset. Valepoliisi pyrkii edellä mainituilla syillä saamaan haltuunsa uhrin pankkikortti- tai verkkopankkitunnukset, jonka jälkeen valepoliisiin on

mahdollista tehdä tilisiirtoja uhrin tililtä. (Poliisi, 2017.) Uhrin erehdyttämisen kannalta poliisina esiintyminen eli virkavallan anastus on keskeisessä asemassa valepoliisirikoksissa. Ilman virkavallan anastusta pelkkä pankkitunnusten vaatiminen perusteetta tuskin onnistuisi.

Valepoliisirikosten tekijät hyödyntävät huijauksissa myös sosiaalista mediaa tekemällä valepoliisitilejä. Huijaustilejä on useampia ja ne näyttävät erehdyttävästi oikeiden poliisien sosiaalisen median tileiltä. Vaikka poliisi on hyvin näkyvillä sosiaalisessa mediassa, ei tavallinen kansalainen välttämättä tiedä, miltä poliisin viralliset sosiaalisen median tilit ja internet-sivut näyttävät. Varsinkin vähän internetiä käyttävät ja harvoin sosiaalista mediaa seuraavat ihmiset tuskin erottavat oikean poliisin ja valepoliisin sosiaalisen median tilejä toisistaan. Valepoliisit ovat käyttäneet tileillään tunnuksina poliisin virkapukua, poliisi-tekstiä ja Suomi100-logoa. (YLE, 21.12.2017.) Jälkimmäinen on ollut Suomen 100-vuotisjuhluvuonna käytössä oikean poliisin sosiaalisessa mediassa. Vuonna 2018 Suomi100-logo jää pois poliisin käytöstä.

Helmikuussa 2018 Itä-Suomessa tuli ilmi tapaus, jonka johdosta valepoliisi-ilmiöön on rakentumassa uudenlainen muoto. Valepoliisi oli soittanut uhrille kaksi kertaa numerosta, joka oli näyttänyt poliisin puhelinvaihteen numerolta. Vaikka todellisuudessa puhelut eivät poliisin vaihteesta ole tulleet, ovat ne onnistuneesti saatu näyttämään siltä. (YLE, 2.3.2018.)

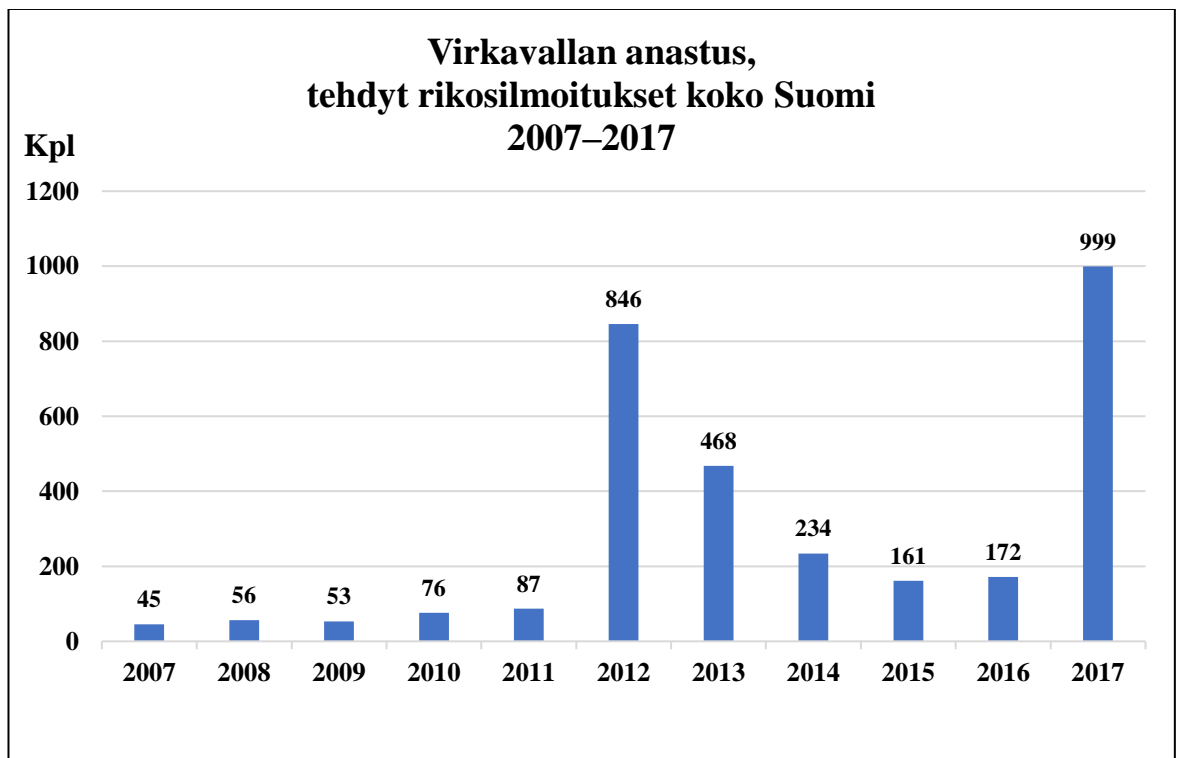
3.3 Valepoliisirikoksiin liittyvistä rikosnimikkeistä

Valepoliisirikoksia tutkitaan rikosnimikkeellä virkavallan anastus. Rikoksiin liittyy käytännössä aina jokin petosrikos tai sellaisen yritys. Tässä työssä käsitellään yleisellä tasolla virkavallan anastuksen yhteydessä useimmiten ilmenneitä petosrikoksia. Näitä ovat petos, törkeä petos ja niiden yritys sekä maksuvälinepetos ja törkeä maksuvälinepetos.

3.3.1 Virkavallan anastus

Valepoliisirikoksissa poliisina esiintyneet henkilöt ovat syyllistyneet poliisina esiintyessään virkavallan anastukseen. Virkavallan anastuksessa on kyse siitä, että henkilö esiintyy toista erehdyttääkseen julkista valtaa käyttävänä virkamiehenä ilman lakiin perustuvaa oikeutta tai muuten esiintyy virkatehtävässä olevana virkamiehenä. Virkavallan anastuksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (RL 16:9.) Tässä opinnäytetyössä virkavallan anastus käsittää pelkästään poliisina esiintymistä ja poliisin toimivallan anastusta.

Virkavallan anastuksista kirjattiin vuoden 2017 aikana 999 rikosilmoitusta ympäri Suomen. Rikosten määrä vuoteen 2007 verrattuna on kasvanut 945 kappaletta, sillä vuonna 2007 virkavallan anastuksia kirjattiin vain 45 kappaletta. Tehtyjen rikosilmoitusten määrä säilyi vuosina 2007 – 2011 lähes samalla tasolla, kunnes vuonna 2012 niiden määrä kasvoi. Tilastojen mukaan vuonna 2012 on virkavallan anastuksia kirjattu 846 kappaletta. Se, mistä piikki johtuu, ei ole tarkempaa tietoa. Vuoden 2012 jälkeen virkavallan anastukset lähtivät laskuun, kunnes vuonna 2017 niitä kirjattiin enemmän kuin koskaan aiemmin. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Virkavallan anastus, tehdyt rikosilmoitukset kpl 2007–2017 (lähde: Polstat 2018)

Vuonna 2017 virkavallan anastuksista on kirjattu rikosilmoituksia jokaisen Suomen poliisilaitoksen alueella. Eniten rikoksia on kirjattu Itä-Suomen poliisilaitoksen alueella 124 kappaletta, Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella 115 kappaletta, Oulun poliisilaitoksen alueella 107 kappaletta ja Hämeen poliisilaitoksen alueella 100 kappaletta. Ulkomailla ilmoituksia on kirjattu 36 kappaletta. (Polstat, 2018.) Tilastoista ilmenee, että virkavallan anastuksia on esiintynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana vuosittain. Vasta 2017 määrä on kuitenkin moninkertaistunut. On myös mahdollista, että kaikki valepoliisirikosten uhreiksi joutuneet eivät ole tehneet asiasta rikosilmoitusta, jolloin kaikki tapaukset eivät näy tilastoissa.

3.3.2 Petosrikokset

Valepoliisihuijauksiin liittyy virkavallan anastuksen lisäksi vahvasti petosrikollisuus. Tekijä on poliisina esiintyessään yleensä pyrkinyt saamaan uhrin verkkopankkitunnukset tai pankkikortin tunnusluvun haltuunsa, jolloin tekijä on syyllistynyt petosrikokseen. Näitä ovat petos (RL 36:1) ja törkeä petos (RL 36:2) sekä maksuvälinepetos (RL 37:8) ja törkeä maksuvälinepetos (RL 37:9).

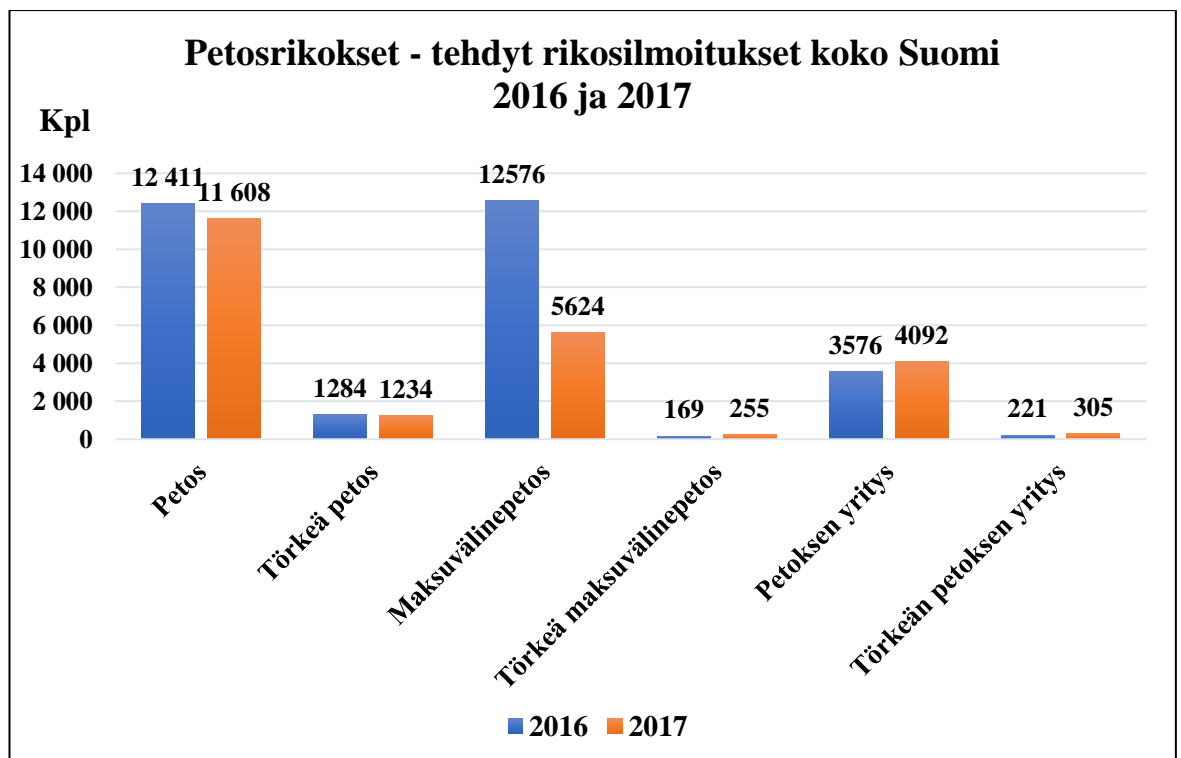
Petoksessa tekijä hankkii itselle tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä tai erehdyttämällä tai erehdystä hyväksi käyttämällä saa toisen tekemään tai jättämään tekemättä jotain ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa erehtyneelle tai sille, jonka eduista tällä on ollut mahdollisuus määrätä. Petoksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Yritys on rangaistava. (RL 36:1.) Mikäli rikoksen kohteeksi valittu henkilö ei ole erehtynyt luovuttamaan pankkitietojaan, on tekijä syyllistynyt virkavallan anastukseen ja petoksen yritykseen. Tapauksissa, joissa tekijä on onnistunut saamaan uhrilta pankkitiedot tätä erehdyttämällä, täyttyy petosrikoksen tunnusmerkistö, kun muut petoksen tunnusmerkistötekijät ovat jo olemassa.

Törkeän petoksen tunnusmerkistö täyttyy, jos petoksessa tavoitellaan huomattavaa hyötyä, aiheutetaan huomattavaa vahinkoa, rikos tehdään käyttämällä hyväksi vastuulliseen asemaan perustuvaa luottamusta tai rikos tehdään käyttämällä hyväksi uhrin erityistä heikkoutta tai turvatonta tilaa. Lisäksi petoksen tulee olla kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeän petoksen rangaistusasteikko on vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta. Yritys on rangaistava. (RL 36:2.)

Maksuvälinepetoksessa tekijä hankkii itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä käyttämällä maksuvälinettä ilman haltijan lupaa tai luovuttamalla maksuvälineen toiselle käytettäväksi ilman laillista oikeutta. Rangaistuksena teosta on sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. (RL 38:8.) Törkeässä maksuvälinepetoksessa tekijä aiheuttaa uhrille erityisen tuntuvaan vahinkoa, on rikosta varten teettänyt maksulomakkeita tai teko on suunnitelmallinen. Törkeästä maksuvälinepetoksesta rangaistuksena on vähintään 4 kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta. (RL 38:9.)

Petoksista ja törkeistä petoksista sekä niiden yrityksistä ja maksuvälinepetoksista ja törkeistä maksuvälinepetoksista kirjattiin Suomessa 2017 aikana yhteensä 23 118 rikosilmoitusta (kuvio 2). (Polstat, 2018). Nämä rikosilmoitukset sisältävät myös virkavallan anastuksen yhteydessä kirjatut petosrikokset. Tarkkaa lukua, kuinka monta petosrikoksiin kuuluvaa ilmoitusta virkavallan anastuksen yhteydessä on tehty, ei ole kuitenkaan saatavilla. Se, kuuluuko

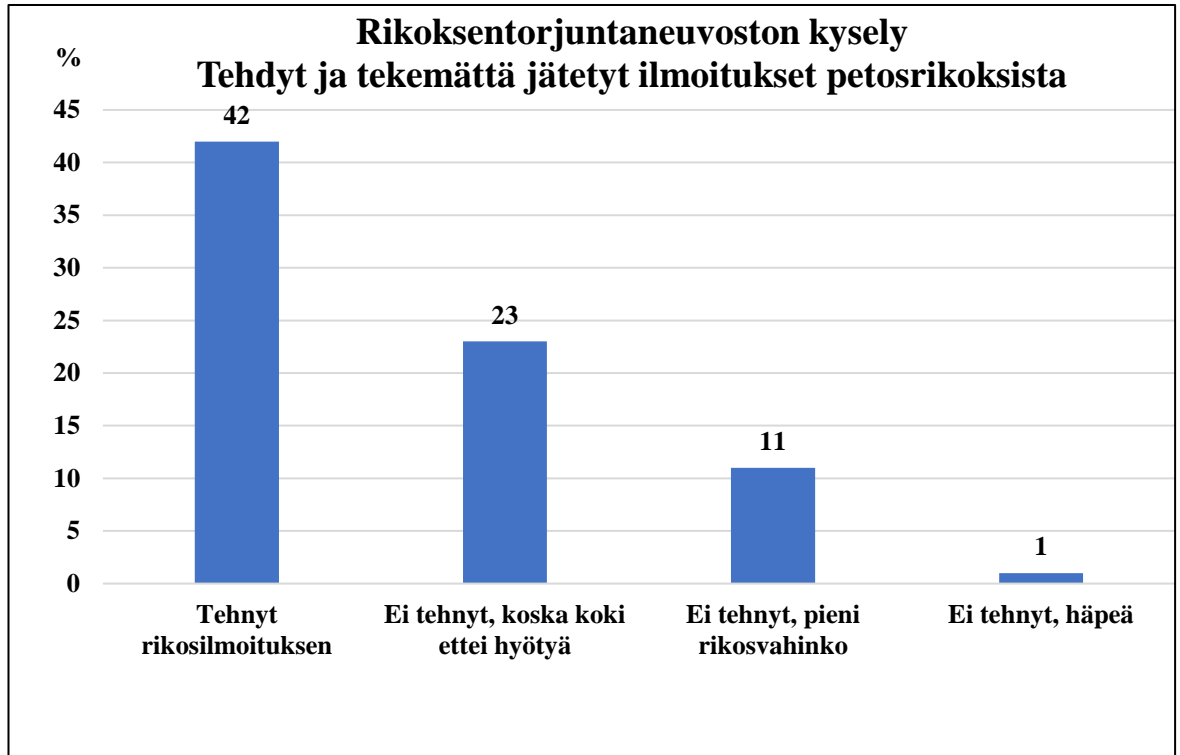
jokaiseen valepoliisirikoksen yhteydessä kirjattuun virkavallan anastukseen lisäksi petosrikos, ei ole tiedossa. Vastaavista petosrikoksista vuonna 2016 kirjattiin 30 237 ilmoitusta, eli 7119 kappaletta enemmän kuin vuonna 2017 (kuvio 2). (Polstat, 2018). Tämän valossa voi todeta, että valepoliisihuijaukset eivät ole nostaneet petosrikosten määrää. Ainoastaan petoksen ja törkeän petoksen yrityksissä ja maksuvälinepetoksissa on havaittavissa pientä kasvua (kuvio 2), eikä sitä voi suoraan yhdistää valepoliisirikoksista johtuvaksi, sillä tarkempaa erittelyä ei ole saatavilla.

Kuvio 2. Petosrikokset, tehdyt rikosilmoitukset kpl 2016 ja 2017 (lähde: Polstat 2018)

On myös tutkittu, kuinka moni petoksen uhreista tai heistä, jotka epäilivät joutuneensa uhriksi, oli tehnyt poliisille asiasta rikosilmoituksen (kuvio 3). Rikoksentorjuntaneuvoston vuonna 2017 tekemässä *Petosrikollisuus ja sen ehkäisy* -selvityksessä tehtiin aiheesta kyselytutkimus. Kysely toteutettiin yhteistyössä Oikeusministeriön ja Tampereen ja Rovaniemen kaupunkien kanssa. Kyselyt olivat avoimia nettikyselyitä kaikille näiden kaupunkien asukkailla ja kyselyyn vastasi yhteensä 1341 henkilöä. Kaikista vastanneista 42 % kertoi tehneensä rikosilmoituksen. Vastaajista 23 % jätti ilmoittamatta, koska koki ettei siitä olisi ollut hyötyä ja 11 % jätti ilmoittamatta, koska koki, että rikosvahinko oli jäänyt niin pieneksi. Petoksen uhriksi joutuminen nolotti yhtä prosenttia vastaajista, joten he olivat jättäneet sen

vuoksi ilmoituksen tekemättä. (Demokraatti, 8.1.2018.) Psykiatrisen vankisairaalan vastaavan ylilääkärin Hannu Lauerman mukaan häpeän vaikuttaminen ilmoituksen tekemättä jättämiseen on tavallista ja että osa uhreista ei välttämättä ymmärrä tai hahmota, että ovat joutuneet huijauksen kohteeksi (eml).

Kuvio 3. Rikksentorjuntaneuvoston kyselyn tulokset. (Lähde: Petosrikollisuus ja sen ehkäisy -selvitys, 2017)

3.4 Valepoliisirikosten uhreista

Yleisesti ottaen erilaisten huijausten kohteeksi voi joutua kuka tahansa ja missä tahansa. On kuitenkin ominaisuuksia, jotka altistavat huijatuksi tulemiselle. Yleensä huijauksissa käytetään hyväksi tavallisia inhimillisiä heikkouksia, kertoo psykiatrisen vankisairaalan vastaava ylilääkäri Hannu Lauerma. Esimerkiksi valepoliisien uhriksi joutuminen ei tarkoita, että henkilö olisi tyhmä tai yksinkertainen, Lauerma korostaa. (Demokraatti, 8.1.2018.) Huijatuksi tulemiselle voivat altistaa esimerkiksi fyysiset ja psyykkiset sairaudet sekä päihdeongelmat. Lisäksi henkilöt, jotka ovat jonkinlaisessa kriisissä, voivat joutua herkemmin huijauksen kohteeksi. (eml.) Keskeisinä riskitekijöinä huijauksen kohteeksi joutumiselle voi olla myös iäkkäiden yksinäisyys, yksinasuminen, syrjäytyminen, muistihäiriöt, raha-asioiden hoitamisesta ja riippuvaisuus toisten avusta. (Oikeusministeriö, Rikksentorjuntakatsaus, 2017).

Pelkästään valepoliisihuijauksista puhuttaessa selvää on, että ne ovat kohdistuneet suurilta osin nimenomaan iäkkäisiin ihmisiin. Tilastojen mukaan vuonna 2017 valepoliisirikosten

uhrien eli asianomistajien ikäjakauma on 15-vuotiaasta ylöspäin, mutta eniten uhreja oli yli 61-vuotiaissa, yhteensä 423 henkilöä. Toiseksi eniten uhreja oli 51–60-vuotiaissa, tilastojen mukaan 43 henkilöä. (Polstat, 2018.) Valepoliisihuijaukset ovat kohdistuneet enimmäkseen naisiin, sillä asianomistajista naisia on 369 ja miehiä 171. Yhteensä tilastoituja valepoliisirikosten asianomistajia vuonna 2017 oli 540, joista Suomen kansalaisia oli 533 ja ulkomaiden kansalaisia seitsemän. (Polstat, 2018.)

Rikosilmoituksista käy ilmi, että huijauksen kohteita on valittu myös nimien perusteella. Nimet, joita uhrien joukossa esiintyy, ovat sellaisia, joita on annettu eniten 1930–1950-luvuilla syntyneille. Tällaisia nimiä ovat esimerkiksi Kyllikki, Kerttu, Marjatta, Annikki ja Erkki. (Iltasanomat, 23.11.2017.) Nimien perusteella huijaukset on yritetty kohdistaa iäkkäisiin ihmisiin.

3.5 Valepoliisirikosten tutkinnasta

Keskusrikospoliisi (KRP) on alkanut tutkia valepoliisitapauksia paikallispoliisin ohella. KRP:n tehtävänä valepoliisirikosten tutkinnassa on kerätä ja analysoida tietoa eri poliisilaitoksilta ja sarjoittaa tekoja. Valepoliisirikoksia tutkitaan järjestäytyneenä rikollisuutena ja on ilmennyt, että yhtä rikosta on ollut tekemässä useampi henkilö ja että henkilöillä on erilaisia rooleja. Tekijät ovat pääasiassa kotimaisia. (YLE, 20.12.2017.) Lisäksi on selvinnyt, että valepoliisirikosten takana olisivat lähes poikkeuksetta romanit. Kaikista tutkittavana 2017 olleista valepoliisitapauksista on aina löytynyt taustalta romani. Petostoiminta on organisoitua ja koko maan laajuista. Rikosten tekijät, bulvaanit ja uhrin voivat fyysisesti olla täysin eri puolilla Suomea. Toimintaa pyöritetään siis eri puolilta maata. (Verkkouutiset, 30.11.2017.)

Rikosten tutkinnassa edistytään kuitenkin koko ajan. KRP uutisoi maaliskuun 2018 alussa, että poliisin ottaneen kiinni tähän mennessä Suomen suurimmassa valepoliisirikosjutussa kaksi pääepäiltyä. Toinen pääepäilyistä saatiin kiinni Ruotsista. Kiinniotto toteutettiin KRP:n, Itä-Suomen poliisin ja Ruotsin poliisin yhteistyöllä. Poliisin mukaan huijauksien rikosvahingot kokonaisuudessaan ovat olleet 250 000 – 400 000 euroa. Rikosvyyhti on laaja ja siihen liittyviä rikosilmoituksia on tutkittavana muun muassa Oulun, Sisä-Suomen ja Hämeen poliisilaitoksilla. (YLE, 9.3.2018.)

Sosiaalisessa mediassa esiintyvien valepoliisitilien tutkintaa suoritetaan Helsingin poliisissa, jossa se on keskitetty viharikosyksikköön. Tutkinnassa on tällä hetkellä useita tapauksia ja

niitä tutkitaan rikosnimikkeillä virkavallan anastus (RL 16:9), poliisin tunnuskuvan oikeudeton käyttö (PoL 9:7) ja poliisin virkapuvun oikeudeton käyttö (PoL 9:7). (YLE, 21.12.2017.)

Tutkinnan ja ennaltaehkäisyn kannalta on erittäin tärkeää ilmoittaa hätänumeroon 112 valepoliisin yhteydenotosta myös silloin, kun se on jäänyt yritykseksi. Huijauksen tai huijausyrityksen kohteeksi joutumista ei saa hävetä, vaan asiasta on ilmoitettava eteenpäin. (YLE, 20.12.2017.)

4 VALEPOLIISIRIKOSTEN ENNALTAEHKÄISYKEINOT

Poliisi, Poliisihallitus ja erilaiset sidosryhmät ovat pyrkineet tehokkaasti ennaltaehkäisemään valepoliisirikoksia. Internetissä tapahtuvan tiedotuksen lisäksi käytössä ovat muun muassa tarrakampanja, internet-video ja ohjejuliste. Monipuolisilla ehkäisykeinoilla on pyritty levittämään tietoa kaikkien saataville mahdollisimman laajasti.

4.1 Tiedottaminen ennaltaehkäisykeinona

Poliisi on yrittänyt ennaltaehkäistä valepoliisirikoksia tiedottamalla aiheesta eri medioiden välityksellä runsaasti. Poliisihallitus, Keskusrikospoliisi ja poliisilaitokset tekevät yhteistyötä ilmiön torjunnassa, ja toiminnan koordinoinnista vastaa Keskusrikospoliisi. (Poliisi, 2017.) Ihmisiä on pyritty varoittamaan asiasta ja poliisi on vedonnut etenkin iäkkäiden ihmisten läheisiin ja sukulaisiin, jotta tiedottaminen valepoliisihuijauksista olisi kokonaisvaltaista.

Valepoliisin mahdollisesta yhteydenotosta ja ohjeista tilanteessa toimimista varten on julkaistu myös video. Videolla annetaan yksityiskohtaiset toimintaohjeet, jos epäilee poliisiksi esittäytyvää soittajaa valepoliisiksi. Poliisihallitus julkaisi videon 30.1.2018 internetin YouTube -palvelussa, omalla Poliisitube-kanavallaan. Video on julkaistu suomeksi ja ruotsiksi ja se on katsottavissa osoitteessa <https://www.youtube.com/watch?v=RdJNqzcUG1c>. (Poliisi, 2018.)

Lehdistössä, uutisissa ja ajankohtaisohjelmissä aihe on huomioitu laajasti. Jo pelkästään YLE:n internetsivustolta löytyy vuoden 2017 aikana yhteensä lähes 40 julkaistua valepoliiseihin liittyvää uutista (YLE, 2018). Valepoliisirikokset ovat laajuutensa vuoksi kohdistuneet koko Suomeen, joten eri mediat ovat aika ajoin nostaneet aiheen esille.

Valepoliisien tekemien sosiaalisen median huijaustilien vuoksi poliisi päätti uudistaa 2018 vuodenvaihteessa omaa sosiaalisen median ilmettään. Uudistuksella pyritään tekemän tielleistä hankalammiksi kopioitavia. (YLE, 21.12.2017.) Uudistetuissa poliisin tileissä on tarkoituksena tuoda selvemmin esille poliisin viralliset tunnukset, miekkaleijona (kuva 3) ja poliisin virkapuku. (eml.)

Kuva 3. Oulun poliisin uudistunut logo. (kuva: Poliisi 2018)

4.2 Kampanjointi ennaltaehkäisykeinona

Poliisi on uutisoinnin lisäksi kehittänyt erilaisia kampanjoita valepoliisirikosten ennaltaehkäisyyn. Uusimpana kampanjana poliisi on julkaissut ns. tarrakampanjan, (kuva 4). Kampanjassa ja sen suunnittelussa on mukana vanhus- ja eläkeläisjärjestöt sekä finanssiala. (Poliisi, 2017.) Tarrakampanjan avulla muistutetaan, että poliisi ei missään tilanteessa kysy pankkitunnuksia tai maksukortin tunnuksia. Tarra on tarkoitettu liimata kotona näkyvälle paikalle, kuten jääkaapin oveen, josta se on helposti luettavissa.

Kuva 4. Poliisin tarrakampanjan tuote. (kuva: YLE 2017)

Poliisi on myös julkaissut *Suojaa rahasi huijareilta* -ohjejulisteen, (opinnäytetyön liite 1). Julisteessa ohjeistetaan yksityiskohtaisesti, kuinka toimia puhelimessa, pankkiautomaatilla

tai jos ovelle tulee huijari. Ohjejulistte voidaan tulostaa ja sitä voidaan jakaa esimerkiksi erilaisissa tapahtumissa ja tilaisuuksissa tai sen voi tulostaa omaan käyttöön ja läheisille jaettavaksi. (Poliisi, 2017.)

Tarrakampanja ja video ovat olleet erinomaisia tiedottamisen tapoja, mikäli valepoliisirikoksen mahdolliseksi uhriksi joutuva käyttää YouTube-kanavaa tiedonhankkimiseen tai saa tarran käyttöönsä. Tämän tyyppisen tiedottamisen ja kampanjoinnin osalta tulee aina jälkikäteen arvioida, onko esimerkiksi jaettavan tarran sisällön tai levittämisen osalta kehittämistarpeita.

4.3 Sidosryhmäyhteistyö ennaltaehkäisykeinona

Poliisi on tehostanut valepoliisi-ilmiön myötä yhteistyötä vanhustyötä tekevien sidosryhmien kanssa. Esimerkiksi Vanhustyön keskusliiton Kotiturva-hankkeen kesäkuussa 2017 julkaisemassa oppaassa kerrotaan ohjeet valepoliisihuijausten varalle. Opas on nimeltään *Tietoa ikäihmisille kotona asumisen turvaksi*. (Vanhustyön keskusliitto, 2017). Opas on laadittu yhteistyössä poliisin, Vanhustyön keskusliiton ja Suvanto ry:n asiantuntijoiden kanssa. Kotiturvahankkeen projektivastaavan Kaisa Eskelisen mukaan laaja ilmiöstä tiedottaminen suoraan ikäihmisille, heidän läheisilleen ja heidän kanssaan työskenteleville ammattilaisille on tärkeää, sillä juuri iäkkäät ovat ilmiössä vaaravyöhykkeessä. Eskelinen vetoaa iäkkäiden kanssa tekemisissä olevia ottamaan valepoliisihuijaukset ja niiltä suojautumisen puheeksi. (Poliisi, 2017.)

Maksukortteihin ja verkkopankkeihin laitettavat päiväkohtaiset nosto- ja käyttörajoitukset ovat Pankkeja edustavan Finanssialan keskusliiton mukaan tarpeellisia. Rajoitusten avulla mahdollisissa väärinkäyttötapauksissa vahinkojen määrää voidaan rajoittaa helposti. (Poliisi, 2017.) Joissain valepoliisitapauksissa pankit ovat saaneet estettyä suuria tilisiirtoja, ennen kuin siirto rikollisen pankkitilille on ehtinyt tapahtua (YLE, 1.9.2017).

4.4 Vierailut ennaltaehkäisykeinona

Vierailut kohderyhmiin eivät ole olleet ainakaan uutisoinnin perusteella valepoliisirikoksissa ensisijaisena ennaltaehkäisykeinona. Vierailuja on poliisin toimesta varmasti jossain määrin tehty, mutta ne ovat mahdollisesti olleet yksittäisille pienille ryhmille. Tällöin niitä ei ole mainostettu näkyvästi suurena ennaltaehkäisevänä tapahtumana. Vaihtoehtoisesti vierailuista on saatettu kertoa internetissä, jolloin tieto ei tavoita kaikkia halukkaita osallistujia.

Poliisi on mahdollisesti kertonut valepoliiseista myös jonkin verran muiden tapahtumien yhteydessä. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli viedä vierailun muodossa ikäihmisille tietoa valepoliisihuijauksista ja sitä kautta ennaltaehkäistä niitä.

5 VALEPOLIISIRIKOSTEN ENNALTAEHKÄISYN TOIMIVUUS KÄYTÄNNÖSSÄ

Produktin toisena osana vierailun yhteydessä tehdyn kyselytutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten poliisin laatimat ennaltaehkäisykeinot valepoliisi-ilmiöstä ovat tavoittaneet kohderyhmän. Lisäksi halusin selvittää vastaajien eniten käyttämät tiedotuskanavat ja sen, kuinka vastaajien mielestä valepoliisirikosten tiedottamista voisi kehittää ikäihmisille sopivammaksi.

5.1 Valepoliisikyselyn suunnittelu ja toteuttaminen

Ikäryhmän arviointi. Kyselylomakkeen (opinnäytetyön liite 2) suunnittelussa pyrin ensisijaisesti ottamaan huomioon kohderyhmän ja laatimaan lomakkeen vastaajia ajatellen. Kysely suunnattiin pääasiassa iäkkäämmille, yli 60-vuotiaille, joten kysymysten tuli olla selkeitä ja helposti ymmärrettäviä, jotta vastaaminen olisi helppoa.

Kysymysten laatu ja määrä. Kysymyksiä lomakkeessa oli yhteensä viisi ja ne olivat suljettuja rasti ruutuun -kysymyksiä. Päädyin antamaan kysymyksiin vaihtoehdot, jotta lomakkeen täyttäminen olisi jouhevaa ja helppoa. Kysymyksissä 2 ja 5 on vastausvaihtoehtona myös muu, mikä -kohta, jos sopivaa vastausta ei annetuista vaihtoehdoista löytynyt. Kysymyksen 2 kohdalla pohdin myös vaihtoehtoa, että vastaaja valitsisi kolme parasta tiedotusvälinettä numeroimalla ne 1 - 3, 1 tärkein jne., mutta ajattelin, että kyselystä tulisi tällöin liian monimutkainen ja epäselvä.

Halusin pitää lomakkeen mahdollisimman ytimekkäänä, jotta vastaamiseen kulutettu aika ei veny kovin pitkäksi ja vapaalle keskustelulle jäisi mahdollisimman paljon aikaa. Tärkeänä pidin myös sitä, että kysymykset mahtuvat yhdelle puolelle A4-kokoista paperia. Kysymykset ja niiden sisältö käydään läpi tarkemmin opinnäytetyön seuraavassa alaluvussa tulosten analysoinnin yhteydessä.

Ulkoasu. Kyselylomakkeen ulkoasun tuli lisäksi olla selkeä ja helppolukuinen. Päädyin kirjoittamaan lomakkeen suuraakkosilla ja fonttikoon pyrin laittamaan niin suureksi kuin paperilla oli tilaa. Kyselylomakkeen alussa oli maininta, että kysely suoritetaan anonyyminä. Lomakkeen lopussa ja kääntöpuolella oli tilaa vapaalle sanalle aiheeseen liittyen.

Kyselyn toteutus tapahtui Pateniemen eläkeläiskerhoon tekemäni vierailun yhteydessä. Jaoin kyselylomakkeet valmiiksi pöydille ennen itse tilaisuuden alkua ja vastaajat saivat täyttää lomakkeen sitä mukaa kun saapuivat paikalle. Tarvittaessa avustin kyselyn täyttämässä.

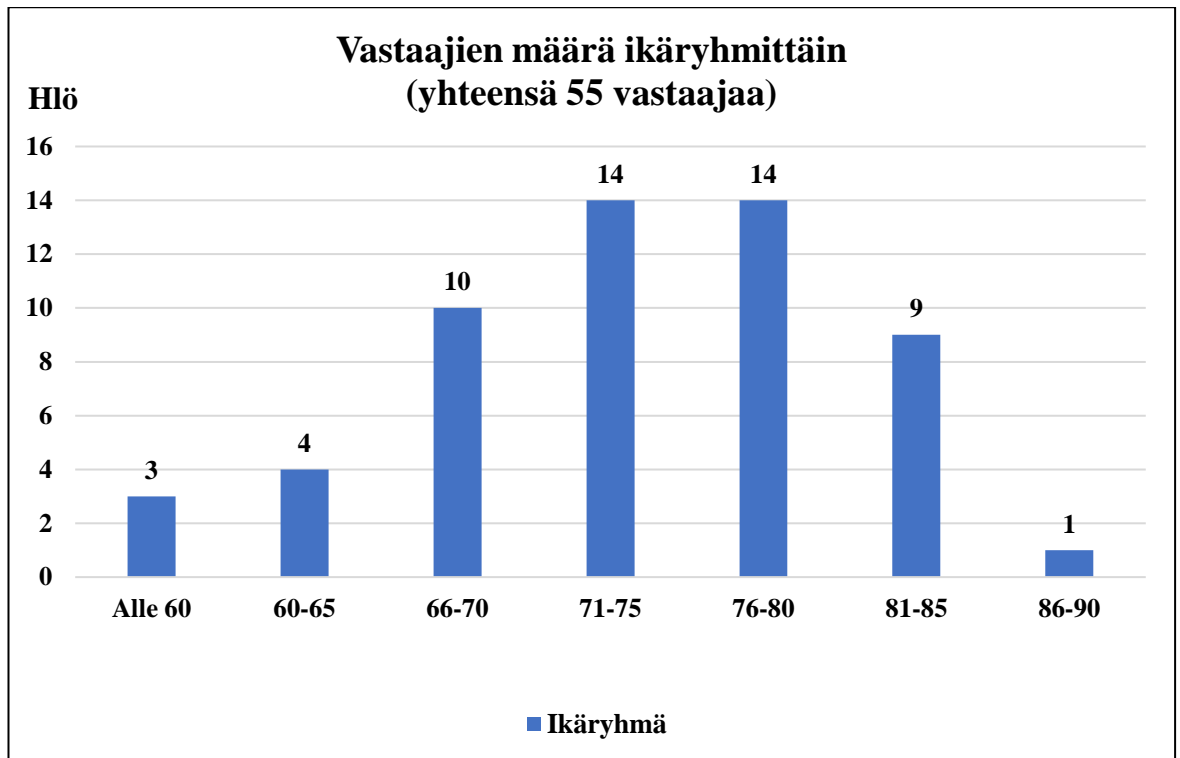
Ennen kyselyä kerroin vastaajille, mitä kysely koskee ja mitä varten se tehdään. Halusin saada kyselyn avulla mahdollisimman luotettavaa tietoa siitä, miten ja mistä valepoliiseista on kuultu. Jos olisin heti vierailun alussa kertonut valepoliiseista, riskinä olisi ollut se, että vastauksissa olisi näkynyt minun kertomani tieto. Tällöin vastauksia ei olisi voinut pitää kovinkaan luotettavina. Kyselyn täyttäminen sujui jouhevasti ilman suurempia ongelmia ja vastaajat antoivat positiivista palautetta kyselystä.

5.2 Valepoliisikyselyn tulokset

Kyselyllä selvitin vastaajien ikäjakauman, mistä vastaaja saa parhaiten tietoa ajankohtaisista asioista ja onko varoituksia valepoliiseista kuultu ja jos on, mistä. Lisäksi selvitin, tulisiko aiheesta tiedottaa enemmän. Kysymykset tuli laatia siten, että ne eivät johdattele vastaajaa ja anna itsessään valmiita vastauksia vastaajalle. Kysymysten järjestyksellä oli myös merkitystä, sillä halusin aloittaa ns. helpolla kysymyksellä. Ensimmäiseksi selvitin vastaajan iän, jonka jälkeen kysely jatkui loogisessa järjestyksessä eniten käytetyn tiedotusvälineen kautta valepoliiseihin.

Kyselyyn vastasi yhteensä 55 eläkeläiskerhon jäsentä, joten mielestäni kyselyn otanta oli kattava. Vastaajien ikäjakauma oli alle 60 – 86 vuotta. Vastaajien sukupuolijakaumaa en kyselyssä kartoittanut, sillä en katsonut sen olevan tärkeä vastausten ja tiedon kannalta. Naisia ja miehiä oli vastaajissa aika lailla puolet ja puolet, joten kumpikin sukupuoli oli kyselyssä edustettuna. Koska kohderyhmä oli ikäjakaumaltaan juuri oikea valepoliisirikoksia ajatellen, sain kyselyn avulla ensiarvoista määrällistä tietoa opinnäytetyötäni varten. Tulosten avulla pystyin arvioimaan tähänastisten ennaltaehkäisykeinojen toimivuutta ja sitä, miten jatkossa ilmiötä voisi ennaltaehkäistä.

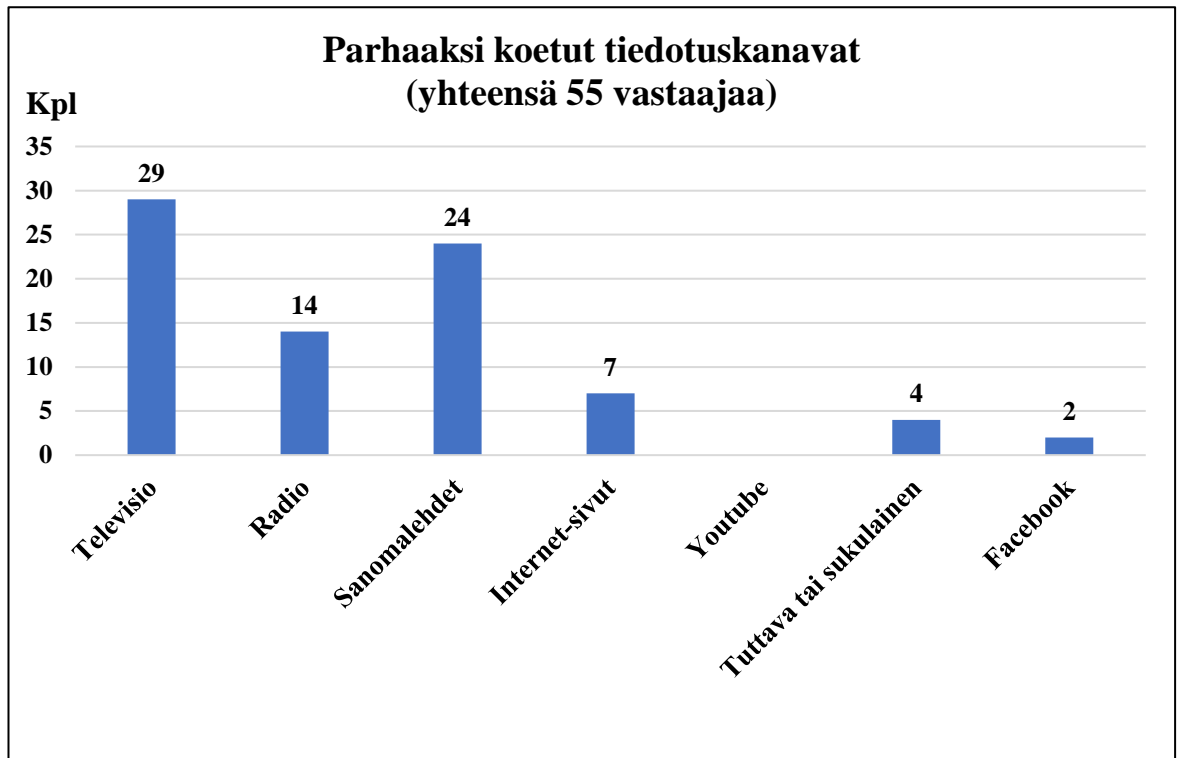
Mihin ikäryhmään kuulutte? Kyselyn ensimmäisessä kysymyksessä halusin selvittää vastaajien ikäjakauman mahdollisimman tarkasti, jotta saan selville esimerkiksi sen, missä vaiheessa internet ja sosiaalinen media jäävät pois seurattavien ja käytettävien tiedotuskanavien joukosta. Ikäjakauman selvittäminen oli koko kyselyn kannalta olennainen, sillä sen avulla pystyin määrittämään, mikä tiedotusväline missäkin iässä on eniten käytetyin. Ikäjakaumaksi valitsin iät väliltä alle 60 – 90-vuotta, sen perusteella, minkä ikäisiä henkilöitä tiesin kohderyhmään kuuluvan.

Kuvio 4. Vastaajien määrä ikäryhmittäin jaettuna.

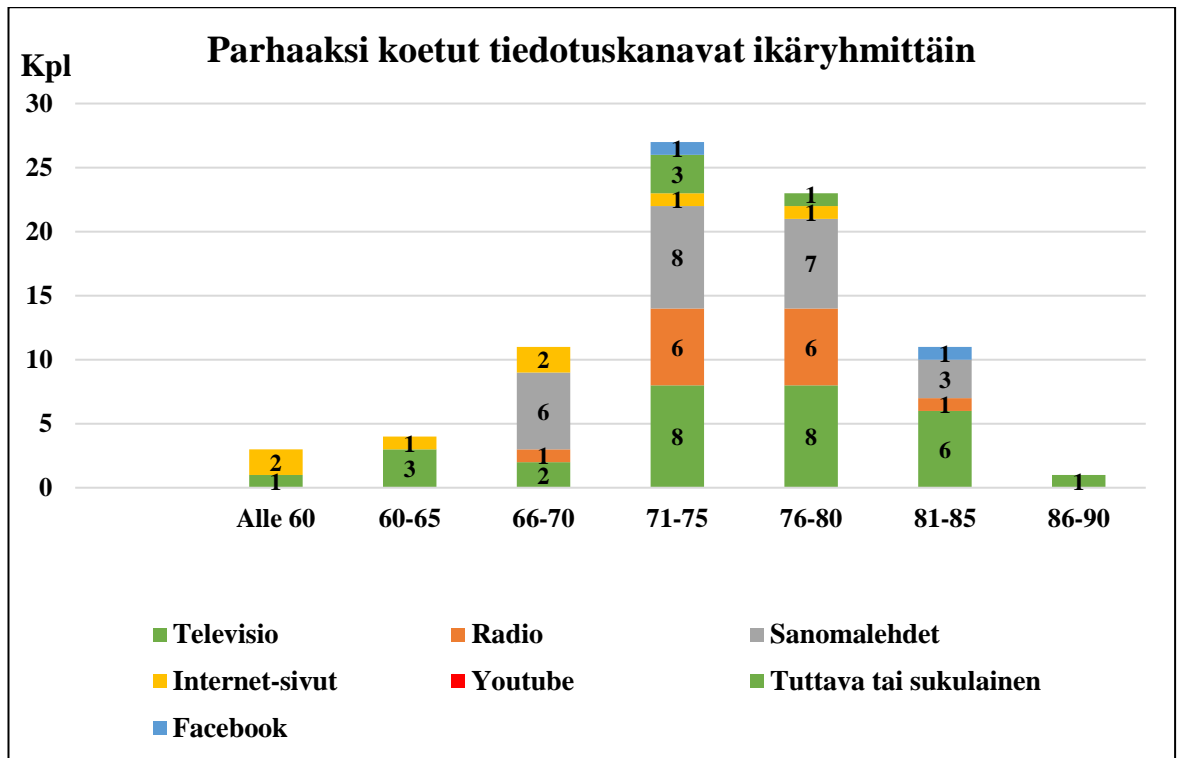
Jokaisesta kyselyyni valitsemasta ikäryhmästä oli vastaajia (kuvio 4). Parhaiten edustajia oli ikäryhmistä 71 – 75 ja 76 – 80 vuotta, yhteensä 28 henkilöä. Valepoliisirikokset kohdistuvat pääasiassa yli 60-vuotiaisiin, joten tämän perusteella voidaan todeta, että vastaajaryhmä kyselylle oli täysin oikea. Vastaajaryhmän oikea ikäjakauma nostaa tutkimukseni arvoa, sillä kyselyn vastukset on tämän valossa saatu valepoliisirikosten suurimmalta mahdolliselta kohderyhmältä iän puolesta.

Mistä saatte parhaiten tietoa ajankohtaisista asioista, valitse yksi vaihtoehto. Kysymyksen vastausvaihtoehdot sisältävät yleisimmät tiedotusvälineet ja tiedonsaantikanavat, mutta myös ne, joita poliisi on jo käyttänyt tähänastisessa tiedotuksessa valepoliisi-ilmiöön liittyen. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää eniten käytetyt tiedotusvälineet ikäihmisten keskuudessa. Lisäksi kysymyksen avulla selvitettiin, ovatko tiedotuksessa jo käytetyt tiedotuskanavat olleet sellaisia, joita jatkossakin kannattaa käyttää vai tulisiko ne korvata jollain toisella välineellä. Halusin rajata kysymykseen valittavaksi vain yhden vaihtoehdon, jotta saisin selvemmän kuvan kunkin ikäryhmän edustajan tärkeimmästä tiedonsaantikanavasta.

Kuvio 5. Parhaaksi koetut tiedotuskanavat vastaajien keskuudessa.

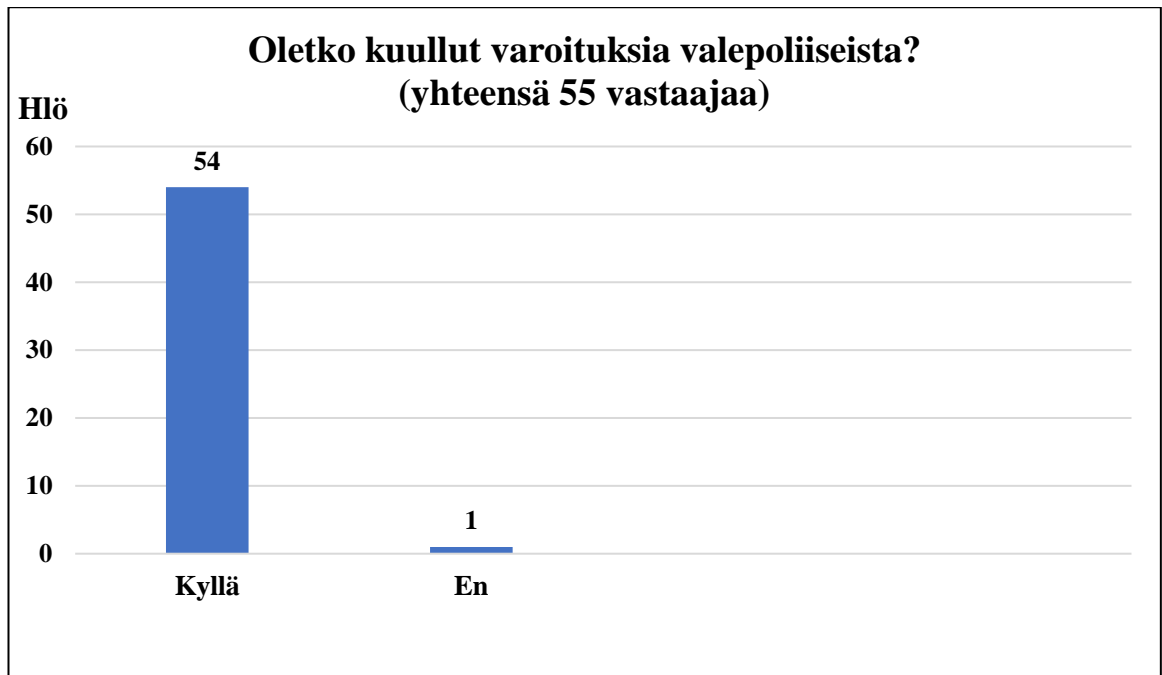
Parhaiten ajankohtaista tietoa kyselyn perusteella kaikki vastaukset huomioiden saatiin televisiosta, sanomalehdistä ja radiosta (kuvio 5). Perinteisten tiedotusvälineiden suosio oli suurta. Kokonaisuutta tarkastellen internetin osuus oli varsin pieni parhaana välineenä ajankohtaisten asioiden seurannassa, sillä vain 7 vastaajaa 55:stä koki sen tärkeimmäksi tiedotuskanavaksi. Sosiaalisen median kanavista vaihtoehtona oli Facebook, jonka koki tärkeimmäksi kaksi vastaajaa. Muutama vastaaja koki saavansa parhaiten tietoa tuttavien tai sukulaisen kautta. Kysymyksessä oli tarkoitus valita vain yksi, parhaaksi koettu tiedotuskanava, mutta muutama vastaaja oli valinnut useamman kuin yhden vaihtoehdon. Laskin kyselyä purkaessani mukaan myös ylimääräiset valinnat.

Kuvio 6. Parhaaksi koetut tiedotuskanavat ikäryhmittäin.

Kun tiedotusvälineiden ja -kanavien käyttöä tarkastellaan ikäryhmittäin (kuvio 6), on havaittavissa paras tiedotusväline kunkin ikäryhmän kohdalla. Televisio on saanut kannatusta jokaisessa ikäryhmässä. Kyselyn perusteella tässä vastaajaryhmässä internet käytetyimpänä tiedotusvälineenä poistuu kokonaan vastaajan ollessa yli 70-vuotias, sillä yksikään 71 – 90-vuotiaasta vastaajasta ei valinnut internetiä parhaaksi tiedotusvälineeksi. Sosiaalisesta mediasta Facebookin koki tärkeimmäksi kanavaksi vain kaksi vastaajaa ikäryhmistä 71 – 75 vuotta ja 81 – 85 vuotta. Vaikka internet ja sosiaalisen median palvelu Facebook tiedotusvälineenä ei ole 71 – 90-vuotiailla suosittu, silti aina muutama käyttäjä löytyy. Internet ei tutkimuksen perusteella näyttäisi olevan ikäryhmässä 70 – 90 vuotta kuitenkaan valepoliisitiedottamisen välineenä paras mahdollinen. Sanomalehdet ovat puolestaan 66 – 85-vuotiaiden keskuudessa tiedotusvälineenä suosittuja, mutta myös radiota kuunnellaan paljon. Tämän valossa valepoliisitiedotusta kannattaisi internetin sijaan lisätä perinteisiin tiedotusvälineisiin kuten televisioon, sanomalehtiin ja radioon.

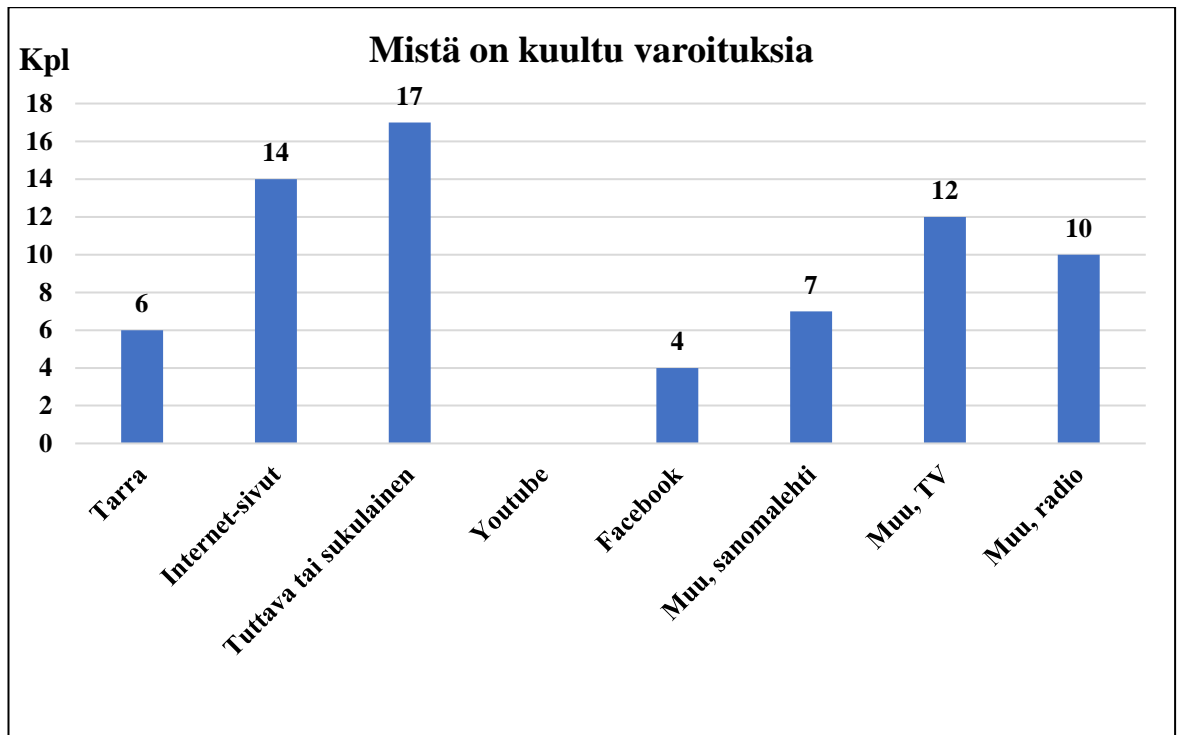
Oletko kuullut varoituksia valepoliiseista? Yksinkertainen kysymys, joka kertoi vastaajasta sen, onko hän kuullut varoituksia valepoliiseista. Kysymys oli tärkeä tutkimuksen kannalta, sillä sen avulla sain selville kuinka hyvin tähänastinen tiedotus ja varoitukset valepoliiseista ovat levinneet vastaajien keskuuteen.

Kuvio 7. Kuinka moni vastaajista on kuullut varoituksia valepoliiseista.

Varoituksia valepoliiseista oli kuullut 54 vastaajaa 55:stä, eli vain yksi vastasi kysymykseen ei (kuvio 7). Tämän perusteella voidaan todeta, että valepoliisit ovat ilmiönä lähes kaikille vastaajille tuttu ja siitä on kuultu ainakin jossain määrin.

Jos olette kuullut, mistä olette kuullut varoituksia? Jatkokysymys kysymykseen 3, jos vastaus siihen on ollut kyllä. Kysymyksen tarkoituksena oli saada selville mikä tähän mennessä käytetyistä medioista on ollut tiedotuksessa toimivin, eli mistä varoituksia on kuultu. Tällä pyrin selvittämään kuinka hyvin esimerkiksi poliisin ohjevideo ja tarrakampanja on levinnyt kohderyhmän saataville.

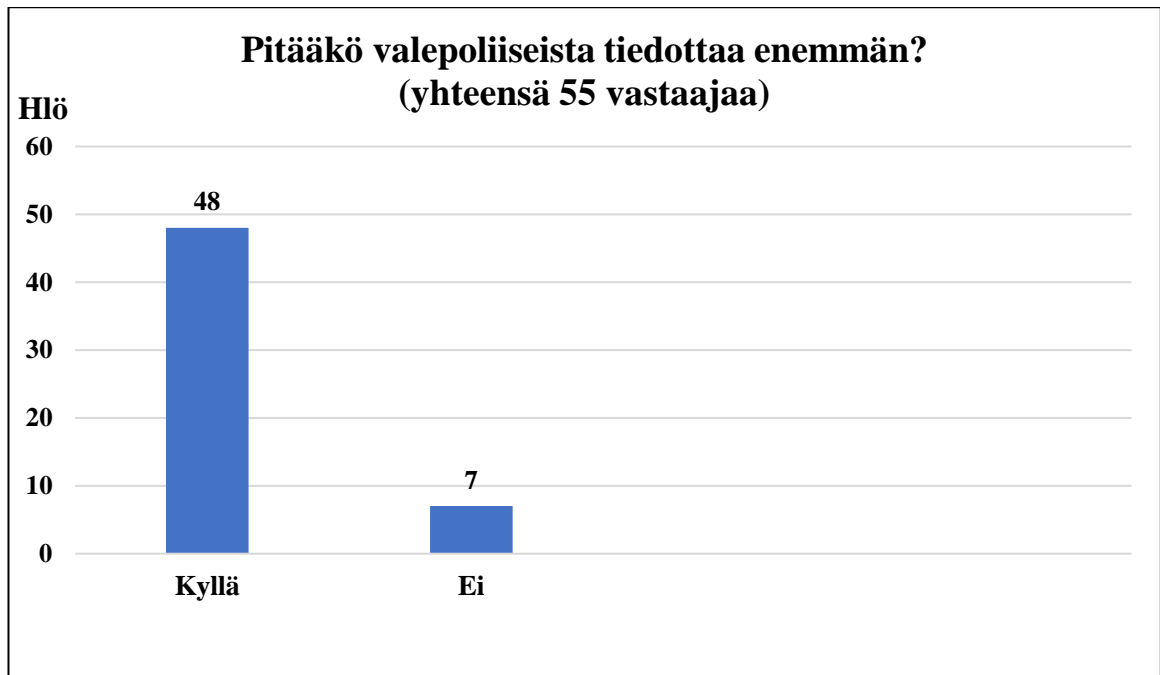

Kuvio 8. Tiedotuskanavat, joista on kuultu varoituksia valepoliiseista.

Varoituksia valepoliiseista oli kuultu, mutta hajontaa tuli hyvin paljon siinä, mistä tiedotusvälineistä tai -kanavista vastaajat olivat niitä kuulleet (kuvio 8). Yllättävää oli, että yksikään vastaajista ei ollut nähnyt poliisin YouTubea julkaisemaa ohjevideota valepoliisin puhelinsoiton varalle. Vapaassa keskustelussa kävi lisäksi ilmi, että harva vastaajista tiesi, mikä YouTube on. Poliisin tarrakampanjasta oli kuullut vain kuusi vastaajaa, joten kyselyn mukaan tarrakampanjan levinneisyys ei ole niin ikään ollut kovin suurta. Eniten varoituksia oli kuultu tuttavalta tai sukulaiselta ja internet-sivuilta, lukuun ottamatta YouTubea. Muu, mikä -vaihtoehdoissa ilmi tuli, että varoituksia on kuultu jonkin verran myös sanomalehdistä, TV:stä ja radiosta. Vapaassa keskustelussa tuotiin esille, että osa oli nähnyt varoituksia oman pankin internet-sivuilta.

Tarvitseeko asiasta tiedottaa enemmän? Kysymyksellä halusin selvittää vastaajien mielipiteen siitä, koetaanko valepoliiseista tiedottaminen jatkossa tärkeäksi, vai onko se tarpeetonta.

Kuvio 9. Pitääkö aiheesta tiedottaa enemmän.

Kyselyn viimeisessä kysymyksessä kartoitin vastaajien mielipidettä siitä, tulisiko valepoliiseista jatkossa tiedottaa enemmän (kuviot 9). Seitsemän vastaajaa oli sitä mieltä, että asiasta tiedottaminen ei olisi tarpeellista, loput vastaajista näkivät tiedottamisen jatkossakin tärkeäksi.

Vapaa sana. Koska kyselylomakkeen kysymykset olivat suljettuja, halusin antaa vapaassa sanassa vastaajalle mahdollisuuden kertoa anonyymisti kaikesta aiheeseen liittyvästä omin sanoin. Tällä toivoin saavani sellaista yksityiskohtaista tietoa, mitä vastaaja ei mahdollisesti halua tai uskalla kertoa ääneen, mutta haluaa tuoda esille anonyyminä.

Kyselylomakkeen vapaa sana -osiota oli käytetty valitettavan vähän, sillä vain neljässä vastauksessa oli kirjoitettu siihen jotakin. Vapaassa sanassa esille tuotiin edelleen, että valepoliiseista tulisi tiedottaa enemmän ja toivottiin, että tiedotettaisiin postitse tai jollain muulla välineellä kuin tietokoneella, sillä kaikki ikäihmiset eivät sitä käytä. Lisäksi esille tuotiin vaihtoehtona, että kaupan kassoille ja pankkiautomaateille lisättäisiin jonkinlaiset varoitukset.

6 VIERAILU ELÄKELÄISTEN KESKUUDESSA

Opinnäytetyöni produktina suunnittelin ja toteutin vierailun ikäihmisten keskuuteen. Vierailun tavoitteena oli kertoa valepoliisi-ilmiöstä mahdollisimman monipuolisesti, mutta ymmärrettävästi. Halusin vierailulla myös selvittää, ovatko kohderyhmiin suunnatut käynnit sellaisia, joita jatkossa kannattaa toteuttaa ennaltaehkäisykeinona. Vierailun yhteydessä toteutin myös valepoliisiasiheisen kyselyn. Poliisin tilastojärjestelmän Polstatin mukaan valepoliisihuijaukset ovat kohdistuneet pääasiassa yli 60-vuotiaisiin. Tarkoituksena oli löytää mahdollisimman suuri ryhmä eri-ikäisiä, mutta yli 60-vuotiaita ihmisiä, joille kertoa valepoliisi-ilmiöstä ja sen ennaltaehkäisykeinoista ja toteuttaa samalla kyselytutkimus.

Olin valepoliisiasiheen tiimoilta yhteydessä Oulun poliisin ennalta estävän toiminnan ryhmään kuuluvaan koulupoliisiin, ylikonstaapeli Merja Rasinkankaaseen. Hän lupautui lähtemään mukaani vierailulle. Merjalla on pitkä kokemus erilaisten tapahtumien järjestämisestä, joten häneltä sain myös hyviä vinkkejä vierailua varten. Vierailun suunnittelu oli kokonaan minun vastuullani. Merja oli mukana vierailussa ja antoi siellä suuren avun vierailun kulun onnistumisessa.

6.1 Kohderyhmän valinta

Etsin aktiivisesti vierailulle ja kyselylle sopivaa ryhmää ja päädyin Pateniemen eläkeläisten internetsivulle. Sivustolla kerrottiin yksityiskohtaisesti yhdistyksen toiminnasta ja sen jäsenmäärän ja ikäjakauman perusteella uskoin, että saisin heistä vierailulleni ja kyselylleni sopivan kohderyhmän. Internetsivujen kautta on helppo löytää sopivia kohderyhmiä, mutta kaikilla yhteisöillä ja ryhmillä ei omaa internetsivustoa välttämättä ole. Vierailuille sopivia kohderyhmiä voi internetin lisäksi löytää esimerkiksi lehti-ilmoitusten perusteella. Lisäksi seurakunnilla ja paikallisella viranomaisella voi olla tietoa alueella kokoontuvista ryhmistä.

Otin helmikuun 2018 alussa yhteyttä Pateniemen eläkeläiskerhon puheenjohtajaan Reino Järvelään. Pyysin saada tulla vierailemaan kerhoon ja kertomaan valepoliiseista opinnäytetyötäni varten. Samalla sovimme, että vierailun yhteydessä pidän kerholaisille suunnittelemani kyselyn valepoliiseihin ja sitä koskevaan tiedotukseen liittyen. Keskustelumme pohjalta osasin varautua, että kerholaisia olisi maksimissaan 80 paikalla ja ikäjakauma olisi noin 60 – 90-vuotta.

Kohderyhmäksi valikoitunut Pateniemen eläkeläiset Ry on vuonna 1963 perustettu, puolueisiin sitoutumaton yhdistys joka tarjoaa erilaisia vapaa-ajan aktiviteettejä eläkeläisille. Puheenjohtajana toimii Reino Järvelä. Yhdistyksen tarkoituksena on saada koottua alueen seniorit yhteen ja viettää laadukasta ja aktiivista vapaa-aikaa yhdessä toimien erilaisten matkojen ja tapahtumien muodossa. Yhdistyksen järjestämä eläkeläiskerho kokoontuu pääasiassa jokaisen viikon torstaina kello 12.00-14.00 Oulun Pateniemessä sijaitsevalle Honkapirtille. Iltapäiväkerhon sisältö koostuu vierailevista luennoitsijoista, yhteislaulusta ja bingon pelaamisesta. Kerholaisten ikäjakauma on 60 – 90-vuotta ja kerhon osallistujamäärä liikkuu noin 50 – 80 kerholaisessa. (Pateniemen eläkeläiset Ry, 2018.)

6.2 Vierailun suunnittelu

Ajankäytön osalta vierailua laadittaessa tuli ensisijaisesti huomioida käytettävissä oleva aika. Vierailupäiväksi sovimme torstain 1.3.2018, jolloin yhdistyksen iltapäiväkerho kokoontui. Kerhon kesto ajallisesti oli kaksi tuntia ja Järvelä lupasi minulle käyttööni niin paljon aikaa kuin tarvitsin. Koin, että kahdessa tunnissa ehdin toteuttaa kyselyn, kertoa valepoliiseista yleisesti ja aikaa jäisi myös vapaaseen keskusteluun. Vapaan keskustelun toteutumista pidin tärkeänä, koska silloin vastaajilla oli mahdollisuus avoimesti tuoda esille mielipiteitään aiheeseen liittyen ja esittää mieleen tulleita kysymyksiä. Aiheen ajankohtaisuuden vuoksi luotin siihen, että vierailun aikana keskustellaan runsaasti ja halusin käyttää siihen aikaa mahdollisimman paljon.

Vierailun tapahtumapaikka ei ollut minulle entuudestaan tuttu, enkä etukäteen käynyt tutustumassa tilaan. Puheenjohtaja Järvelä kertoi, että kyseessä on iso juhlasali ja käytössä on mikrofoni, jonka käyttö on ehdotonta puheen kuuluvuuden kannalta. Pohdin aluksi, että suunnittelen vierailuni tueksi esimerkiksi PowerPoint-esityksen, mutta luovuin ajatuksesta. Visuaalisesti se olisi ollut varmasti hyvä vaihtoehto, mutta edelleen koin vierailun tärkeimmäksi asiaksi saada keskustella kerholaisten kanssa vapaamuotoisesti. Tämän vuoksi en nähnyt tukimateriaalia tarpeelliseksi. PowerPoint-esitys voi kuitenkin joissain tilaisuuksissa olla tarpeellinen ja hyvä tapa havainnollistaa esitystä. Esimerkiksi aiheeseen liittyvien kysymysten ja pääkohtien kirjaaminen PowerPoint-pohjalle valmiiksi voi auttaa kohderyhmää pysymään paremmin esityksen mukana.

Vierailun kulkua pohtiessani päädyin siihen, että oman puheenvuoroni pidän heti toteuttamani kyselyn jälkeen. Tavallisesti vierailuissa ei ole tarpeellista toteuttaa kyselyä, mutta

opinnäytetyötäni varten se oli tarpeellinen. Puheenvuorossani olin päättänyt kertoa valepoliisi-ilmiöstä yleisellä tasolla. Lisäksi halusin kertoa keinoista, joita poliisi on tähän asti käyttänyt ilmiön ennaltaehkäisyssä. Päätin, että kovin syvällisesti en lähde rikostilastoja avaamaan, mutta koin kuitenkin tärkeäksi tuoda esille, kuinka paljon rikosilmoituksia on tehty ja kuinka paljon rikosvahinkoja on syntynyt. Oman puheenvuoroni jälkeen tarkoituksena oli saada aikaan vapaata keskustelua aiheesta. Käynnin lopussa suunnittelin jakavani kyselyyn vastanneille poliisin tarrakampanjan tarroja.

6.3 Vierailun toteuttaminen

Torstaina 1.3.2018 vierailin valepoliisiaiheen puitteissa Pateniemen eläkeläiskerhossa Oulussa. Vierailua oli mainostettu Pateniemen eläkeläisten internet-sivuilla, joten ainakin osa kerholaisista osasi odottaa, mistä vierailussa on kyse.

Oman puheenvuoroni aikana kerroin kerholaisille yleisesti valepoliisi-ilmiöstä ja keinoista, joita poliisi on käyttänyt ilmiön ennaltaehkäisyssä. Lisäksi kävin läpi, miten oikean poliisin erottaa valepoliisista ja miten kannattaa toimia, jos poliisiksi esittäytyvä henkilö soittaa ja pyytää pankkitunnuksia. Puheenvuoroni aikana painotin useaan otteeseen sitä, että pankkitunnuksia ei tule kertoa kenellekään, ei vaikka kysyjä sanoisi olevansa poliisi. Vierailulla mukana ollut ylikonstaapeli Merja Rasinkangas kertoi oman puheenvuoronsa aikana yleisesti huijatuksi tulemisesta ja ikäihmisten arkipäivän turvallisuudesta.

Olin toivonut, että valepoliisit ajankohtaisena aiheena herättää kiinnostusta kerholaisten keskuudessa, ja että saisin viritettyä mahdollisimman paljon vapaata keskustelua aiheeseen liittyen. Ajattelin, että vapaan keskustelun aikana saisin kuulla lisää vinkkejä siihen, miten ilmiötä voisi ennaltaehkäistä. Lisäksi toivoin kuulevani mahdollisia henkilökohtaisia kokemuksia valepoliiseihin liittyen.

Kerholaiset olivat varsin aktiivisia ja esittivät aiheeseen liittyviä kysymyksiä hyvin kattavasti. Kysymyksistä suurin osa liittyi siihen, kuinka oikean poliisin tunnistaa. Hyvin moni halusi nähdä poliisin virkamerkin ja toi esille, ettei tavallinen kansalainen voi todellisuudessa tietää miltä se näyttää. Keskustelussa heräsikin huoli, kuinka helppoa rikollisen on esittää ”poliisin virkamerkki”, kun sitä ei oikeasta erota. Esille nousi kysymyksiä myös valepoliisirikosten määrästä ja rikosvahingoista. Aihe koettiin kerholaisten keskuudessa huolta aiheuttavaksi ja se otettiin vakavasti. Vierailun lopussa jaoin vastaajille poliisin tarrakampanjan tarroja (kuva 4). Tarrojen menekki oli suuri, sillä usea kerholainen halusi viedä tarroja myös sukulaisille ja tuttaville. Tarraa myös keuhuttiin hyväksi ja tarpeelliseksi.

Koin vierailun kaikin puolin onnistuneeksi ja sain kerholaisilta positiivista palautetta. Havaittiin, että kerholaiset selvästi ymmärsivät mistä puhuin ja kokivat vierailun tärkeäksi. Itselleni jäi selkeä tunne siitä, että tieto todellakin välittyi toiselle osapuolelle. Tämä tukee ajatustani siitä, että kohderyhmiin suunnatut vierailut ovat valepoliisirikosten ennaltaehkäisyssä tärkeässä roolissa.

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia valepoliisi-ilmiöön liittyvien ennaltaehkäisykeinojen toimivuutta ja selvittää millä keinoilla poliisi voisi niitä jatkossa parantaa. Opinnäytetyön produktina oli suunnitella ja toteuttaa vierailu ikäihmisten keskuuteen. Vierailun tarkoituksena oli kertoa valepoliisirikoksista ja niiden ennaltaehkäisykeinoista. Halusin vierailulla myös selvittää, ovatko käynnit kohderyhmiin hyviä keinoja ehkäistä valepoliisirikollisuutta. Opinnäytetyöhöni sisältyi lisäksi kvantitatiivinen kyselytutkimus vierailun kohderyhmälle liittyen valepoliisi-ilmiön ennaltaehkäisykeinoihin. Tutkimustapa osoittautui tulosten kattavuuden ja luotettavuuden kannalta onnistuneeksi valinnaksi.

7.1 Tulevaisuudessa valepoliisitiedottamisessa huomioitavaa

Poliisihallitus ja poliisi ovat julkaisseet valepoliiseihin liittyvää ohjeistusmateriaalia muun muassa internetissä videon muodossa, tulostettavalla ohjejulistella ja tarralla. Materiaalien sisältö on ollut kattavaa ja niissä on yksiselitteisesti kerrottu toimintaohjeet valepoliisin ottaessa yhteyttä.

Tekemäni kyselytutkimuksen tulosten pohjalta voidaan päätellä, että poliisin tähän mennessä käyttämät tiedotuskanavat ja -tavat eivät ole kuitenkaan olleet sellaisia, jotka ovat voittaneet valepoliisirikosten suurinta kohderyhmää, ikäihmisiä. Valitettavaa oli, että poliisin julkaisema video YouTubessa ja tarrakampanja eivät olleet vastaajille juurikaan tuttuja. Videota ei ollut nähnyt yksikään kyselyn 55:stä vastaajasta ja tarra oli tuttu vain kuudelle vastaajalle.

Nykyaikana internetin käyttö on lisääntynyt, mutta Suomessa on iäkkäitä ihmisiä, jotka eivät käytä tietokonetta viestintävälineenä lainkaan. Tällöin internetissä tapahtuva tiedotus ja ennaltaehkäisy ei tule koskaan tavoittamaan kaikkia ja tiedotuksen ulkopuolelle jää suuri joukko henkilöitä, joita valepoliisirikokset juuri eniten koskevat.

Tulosten perusteella sanomalehdet, televisio ja radio ovat ne tiedotusvälineet, joita ikäihmiset seuraavat eniten ja joihin tiedotusta tulisi jatkossa keskittää. Varoituksia valepoliiseista oli kuultu jonkin verran myös tuttavilta ja sukulaisilta, joten läheisten merkitys ilmiöstä varoitettaessa on avainasemassa. Esimerkiksi nuorempien sukulaisten kautta internetissä oleva tiedotus voi tavoittaa myös ikäihmiset. Sidosryhmät eivät nousseet vierailun ja kyselyn ai-

kana ollenkaan esille. Edelleen on siis tärkeää, että nuorempi sukupolvi ja sidosryhmät kertovat valepoliisi-ilmiöstä vanhemmille ihmisille. Tietoa voisi levittää enemmän esimerkiksi terveyskeskusten ja kotihoitopalveluiden kautta, mitä on osittain jo tehty.

Tulevaisuudessa muiden ennaltaehkäisykeinojen lisäksi ilmiöstä on aiheellista tiedottaa monipuolisesti eri viestintävälineissä. On tärkeää, että tulevaisuudessa tiedotuksessa otetaan huomioon tiedotuskanavan lisäksi enemmän myös tiedotteen tai ohjeen ulkomuoto ja sisältö. Esimerkiksi paperisissa ohjeissa tai internetissä julkaistuissa tiedotteissa tulisi vastaisuudessa olla näkyvästi esillä, että tiedottajana on poliisi. Se lisää tiedotteen vakavuutta ja sitä ei sivuuteta niin helposti kuin tiedotetta, jossa ei poliisia mainita. Poliisi on kuitenkin ikäihmisten keskuudessa auktoriteetti, jota kunnioitetaan.

Ohjeistuksen sisällön puolestaan tulisi olla asiapitoista, ytimekästä ja helposti ymmärrettävää, jotta pääkohdat jäävät mieleen. Lyhyet lauseet sisäistetään helpommin, kun taas pitkissä fraaseissa vaikeaksi saattaa muodostua, ettei sisältöä hetken päästä muisteta. Myös se, minkä kokoisella fontilla teksti on kirjoitettu, vaikuttaa tekstin ymmärtämiseen. Vapaan keskustelun aikana kävi ilmi, että kohderyhmästä harva tiesi miltä poliisin virkamerkki näyttää. Virkamerkin kuvan liittäminen tiedotteisiin auttaisi oikean poliisin tunnistamisessa. Toisaalta virkamerkin kuvan käyttäminen tiedottamisessa voi antaa rikollisille uuden mahdollisuuden kehittää valepoliisirikoksia. Tämän vuoksi kopioimisen estäviin kehittämistoimiin voisi mahdollisesti olla tarvetta, esimerkiksi muokkaamalla virkamerkin yksilöllisiä piirteitä.

Vapaan keskustelun aikana kerholaisilta tuli paljon ehdotuksia siihen, miten valepoliiseista tulisi tiedottaa. Esille tuotiin edelleen ilmi toivetta siitä, että valepoliisitiedotusta keskitettäisiin internetin sijasta perinteisimpiin tiedotusvälineisiin kuten sanomalehtiin, televisioon ja radioon. Esimerkiksi YouTubea arvioitiin huonoksi kanavaksi, eikä osa kerholaisista tiennyt edes mikä se on. Myös pankkien roolista valepoliisi-ilmiön torjumisessa keskusteltiin ja esille tuli toive, että pankit lisääisivät tiedotusta ja toimenpiteitä asian suhteen.

Valepoliiseista tiedottaminen on ilmiön torjumisen ja ennalta estämisen kannalta erittäin tärkeässä roolissa. Ilman jatkuvaa ja etenkin rikosten suurimmalle mahdolliselle kohderyhmälle sopivaa tiedottamista ilmiö tulee todennäköisesti pysymään pinnalla ja valepoliisit saavat uusia uhreja. Tiedotusta tulisi edelleen lisätä myös internettiin, mutta perinteisiä tiedotusvälineitä ei tule missään nimessä unohtaa. Toivon mukaan valepoliisi-ilmiö tulee ajan myötä laantumaan ja valepoliisirikoksia tekevät rikolliset saadaan vastuuseen teoistaan. Va-

litettavasti tällä hetkellä ilmiö voi hyvin ja rikollinen toiminta jatkuu edelleen. Vaikka ilmiöstä tiedotettaisiin jatkossakin jokaisessa tiedotusvälineessä, on siltikin hyvin todennäköistä, että aina löytyy uusi uhri.

Pelkkä tiedottaminen asiasta ei tule ilmiötä kokonaan poistamaan, mutta se on tärkeä ennaltaehkäisy tapa muiden keinojen ohella. Valepoliisirikosten kokonaisvaltainen ennaltaehkäisy vaatii yhteistyötä poliisilta, sidosryhmiltä ja eri toimijoilta. Ennalta estävä poliisitoiminta on tämän ilmiön torjunnassa suuressa roolissa. Tiedottamisen laatuun, määrään ja saatavuuteen tulee jatkossa kiinnittää enemmän huomiota. Pelkkä materiaalien painattaminen ilman, että levitykselle on tehty suunnitelmaa, ei toimi.

7.2 Vierailut kohderyhmiin

Toteuttamani vierailun perusteella selkeästi paras keino ennaltaehkäistä valepoliisirikoksia on käydä kertomassa aiheesta ikäihmisille paikan päällä erilaisissa tapahtumissa ja kerhoissa. Tätä on varmasti eri laitoksilla ainakin jossain määrin tehty. Havaitsin vierailuni aikana, että henkilökohtainen kontakti kohderyhmään on asian ymmärrettävyyden kannalta paras tapa ennaltaehkäisyyn. Kasvokkain aiheesta on mahdollisuus keskustella kohderyhmän kanssa syvällisemmin ja asia ymmärretään paremmin. Vierailujen arvo ennaltaehkäisyyn kannalta on niin korkea, että tulevaisuudessa poliisin tulisi mahdollisuuksien mukaan järjestää erilaisia tietoiskuja ja vierailuja kohderyhmiin.

Pohdin vierailua suunnitellessani ja vielä vierailun aikana mahdollisen tukimateriaalin tarvetta käynnin aikana. Itse en sellaista kokenut tarpeelliseksi, sillä halusin keskittyä mahdollisimman paljon keskustelemaan aiheesta vapaamuotoisesti. Vierailujen varalle voisi jokaiselle poliisilaitokselle kuitenkin kehittää taustamateriaalia, esimerkiksi PowerPoint-esityksen. Materiaali sisältäisi valepoliisirikosten ja ennaltaehkäisyyn pääkohdat, joten sen avulla asiaan syvällisemmin perehtymätönkin poliisimies osaisi aiheesta tarvittaessa kertoa. Materiaali voisi olla kaikkien poliisimiesten saatavilla esimerkiksi poliisin sisäisellä internet-sivustolla Sinetissä. Vierailuista tulisi myös tiedottaa etukäteen. Internet on siihen yksi hyvä väline, mutta jotta tieto tavoittaa suuremman joukon, pitäisi ehdottomasti viestiä myös muissa tiedotusvälineissä.

On tärkeää, että kohderyhmiin suunnattujen vierailujen yhteydessä jaetaan oheismateriaaleja. Poliisin kehittämä tarra ja ohjejuliste ovat sellaista materiaalia, jota on helppo vierailujen yhteydessä jakaa.

7.3 Valepoliisirikosten rangaistusten koventaminen ennaltaehkäisykeinona

Poliisihallitus on vuonna 2016 tehnyt lainsäädäntömuutosehdotuksen, jolla esitettiin virkavallan anastuksen rangaistusasteikon koventamista. Sen myötä mm. salaisten pakkokeinojen, kuten telekuuntelun käyttö rikostutkinnan yhteydessä olisi mahdollista. Lakimuutoksella lisättäisiin ennalta estävyyttä ja tehostettaisiin rikosten selvittämistä. Tällä hetkellä virkavallan anastuksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Rangaistus ei ole kova, ottaen huomioon kuinka paljon virkavaltana rikollisessa mielessä esiintymällä voi pahimmillaan saada aikaan. Pahimmassa tapauksessa poliisina esiintymällä rikollinen selviää siis pelkällä sakkorangaistuksella.

Rangaistusasteikkoa koventamalla voitaisiin vaikuttaa jollain tasolla rikosten vähenemiseen, mutta se tuskin poistaisi ilmiötä kokonaan. Virkavallan anastuksen yhteydessä syyllistytään yleensä myös petosrikokseen. Virkavaltana esiintyminen on lähinnä vain välikappale ja sen avulla saadaan itse päärikos eli petos toteutettua. Petoksessa ja törkeässä petoksessa on virkavallan anastamista korkeampi rangaistusasteikko ja niissä voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen 2 – 4 vuodeksi. Rangaistukset ovat vaihtelevia, mutta ovatko ne tarpeeksi kovia ottaen huomioon valepoliisirikosten röyhkeyden, tekotavan ja sen, että uhrin ovat useimmiten iäkkäitä.

8 LOPUKSI

Opinnäytetyöprosessi kohdallani alkoi lokakuussa 2017 aiheen valinnalla. Valepoliisirikokset olivat olleet paljon pinnalla ja aihe herätti mielenkiintoni. Valepoliisirikosten tekotapa ja se, että kohderyhmänä ovat pääasiassa ikäihmiset, tekee rikoksista entistä röyhkeämpiä. Kokonaisuutena koko prosessi oli mielenkiintoinen ja mielestäni tutkimuksen tekeminen aiheesta oli ajankohtaista. Prosessin mielekkäimmäksi osioksi koin itse produktin toteuttamisen. Vierailu ikäihmisten luona eläkeläiskerhossa oli ehdottomasti työni parhain osuus ja koin sen sekä itseni että kohderyhmän kannalta tärkeäksi. Produkti oli onnistunut, sillä vierailulla sain viedä tietoa valepoliiseista ja huijausten ennaltaehkäisystä ikäihmisille ja se on tärkeintä. Kyselyllä puolestaan sain selvitettyä oikeat tavat ja kanavat tiedottamiselle, jotta se jatkossa voidaan kohdentaa niihin tiedotusvälineisiin, joita ikäihmiset seuraavat eniten.

Vaikka valepoliisit eivät olleet opinnäytetyötä tehdessäni aiheena täysin uusi, ei siitä kuitenkaan oltu tehty tutkimuksia tai opinnäytetöitä. Kirjallisuutta ei myöskään aiheesta löytynyt, joten opinnäytetyöni teoriapohjan materiaali on kerätty hyvin pitkälti sähköisistä lähteistä, lakikirjallisuudesta ja julkaisuista. Aiheen ajankohtaisuuden vuoksi sähköistä materiaalia oli kuitenkin runsaasti saatavilla ja teoriapohjaan sain mielestäni koottua valepoliisi-ilmiön tärkeimmät osa-alueet. Poliisin tilastojärjestelmä Polstat muodostui yhdeksi tärkeimmistä lähteistä, kun hain tarkkaa tietoa ilmiöön liittyvien rikosten määristä. Aihe elää edelleen koko ajan ja uusia piirteitä ilmiöstä tuli esiin pitkin opinnäytetyöprojektia.

Haastavuutta projektiin toi kyselyn suunnittelu, sillä koin sen olleen eniten aikaa vievä osuus. Kyselyn tuli olla kohderyhmälle sopiva, joten huomioon otettavia seikkoja oli muun muassa kysymysten määrä, asettelu ja mitä kyselyllä haluan selvittää. Pienetkin yksityiskohdat tuli ottaa huomioon ja siksi kyselyn suunnittelu oli vaativaa. Kyselyn tulosten purkaminen puolestaan oli mielenkiintoista, koska siinä sai konkreettisesti nähdä kyselyn tulokset ja sitä kautta pystyin kokemaan sen onnistuneeksi.

Koen, että aiheen ajankohtaisuuden ja vakavuuden vuoksi aihe oli hyvä nostaa esille opinnäytetyön muodossa ja tiedän työni olevan tarpeellinen. Pohtiessani sitä, mitä olisin työssäni voinut tehdä toisin, mieleen nousee muutama asia. Olisin voinut selvittää enemmän jo toteutettua ennaltaehkäisemistyötä eri poliisilaitoksilla. Sitä kautta olisin saanut kattavamman kuvan siitä, mitä on todellisuudessa valepoliisirikosten ennaltaehkäisyssä tehty laitoskohtaisesti. Nyt tutkimukseni koskee pelkästään julkaistua materiaalia ja tiedottamista viestintävälineiden kautta. Ratkaisu olla selvittämättä yksiköiden toimintamalleja oli kuitenkin mieles-

täni perusteltua. Tarkoitus oli arvioida ilmiötä julkisuudessa ilmenevien ennaltaehkäisykeinojen näkökulmasta. Tällainen perusteellinen laitoskohtainen selvitys olisi laajentanut työtä liiaksi. Haastattelemalla virkavallan anastuksia tutkineita poliiseja olisin voinut saada työleni eri näkökulmia ja enemmän tietopohjaa. Toisaalta koska aihe oli niin laaja ja siihen ilmestyy koko ajan uusia muotoja, ei kaikkea tällä hetkellä ilmiön sisällä tapahtuvaa tähän opinnäytetyöhön olisi pystynyt sisällyttämään. Nämä kaikki näkökulmat ovat käyttökelpoisia kysymyksiä jatkotutkimuksen kohteeksi.

Aiheen laajuuden ja ajankohtaisuuden vuoksi olisikin tärkeää, että ilmiötä tutkittaisiin jatkossa eri näkökulmista. Mielenkiintoinen tutkimuskohde voisi edellä mainittujen lisäksi olla esimerkiksi se, millä tavalla valepoliisit ovat vaikuttaneet oikean poliisin työhön ja kansan luottamukseen poliisia kohtaan. Kiinnostavaa olisi myös saada tutkimustietoa ja vertailua, kuinka paljon valepoliisirikoksia tapahtuu muualla maailmassa ja poikkeavatko ne Suomessa tehdyistä rikoksista esimerkiksi tekotavoiltaan.

Valepoliisirikokset ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat edelleen ihmisiin yksilötasolla. Pahimmassa tapauksessa huijauksen uhri voi menettää koko elämänsä aikana kertyneen rahallisen omaisuuden rikollisille. Ilmiön valtakunnallisen levinneisyyden vuoksi rikoksista kärsii myös koko yhteiskunta. Etenkin ikäihmisten turvallisuuden tunne heikkenee rikosten johdosta ja se vaikuttaa normaaliin arkielämään. Lisäksi valepoliisit ovat tahranneet toiminnallaan oikean poliisin mainetta niin, että on täysin mahdollista sen vaikuttavan suomalaisen poliisin luotettavuuteen kansan keskuudessa. Tulevaisuudessa jää nähtäväksi, kuinka ilmiön käy ja mitkä sen vaikutukset kokonaisvaltaisesti ovat. Uskon, että tutkimukseni avulla pystytään kehittämään valepoliisirikoksiin uusia, kohdennettuja ennaltaehkäisykeinoja. Tämä opinnäytetyö on omalta osaltaan antanut uusia näkökulmia ennaltaehkäisyyn taistelussa valepoliisirikollisuutta vastaan.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet ja julkaisut:

Airaksinen, Tiina & Vilkka, Hanna 2004: Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.

Helminen, Klaus & Kuusimäki, Matti & Rantaeskola, Satu 2012: Poliisilaki. Helsinki, Talentum.

Honkonen, Kaisa ja Rongas Anne 2016: Mikä ihmeen sosiaalinen media?
Luettavissa: http://www.edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/mika_ihmeen_sosiaalinen_media.
Luettu: 5.1.2018.

Oikeusministeriö 2017: Rikoksantorjuntakatsaus, Petosrikollisuus ja sen ehkäisy.
Luettavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160395/OMSO_58_2017_Rikoksantorjuntakatsaus_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
Luettu: 14.1.2018.

Rantaeskola, Satu (toim.), Poliisilaki – Kommentaari. Halme, Kimmo & Kortesalmi, Leo & Lönnroth, Kaarle & Parviainen, Johanna & Saukoniemi Teemu & Rantaeskola, Satu & Springare Sanna 2014: Tampere, Juvenes Print.

Vanhustyön keskusliitto 2017: Kotiturvaopas. Tietoa ikäihmisille kotona asumisen turvaksi.
Luettavissa: http://www.vtkl.fi/document/1/2319/8f1af95/Tietoa_ikaihmisille_kotona_asumisen_turvaksi.pdf.
Luettu: 13.1.2018.

Lehtiartikkelit ja blogit:

Aamulehti 1.6.2017: Tuomi, Tomi. Valepoliisi-ilmio saanut epäilemään aitojakin poliiseja.
Luettavissa: <https://www.aamulehti.fi/kotimaa/valepoliisi-ilmio-saanut-epailemaan-jo-aitojakin-poliiseja-henkilo-ei-millaan-tahtonut-uskoa-etta-olen-oikea-poliisi-200178768/>.
Luettu: 13.1.2018.

Demokraatti 8.1.2018: Paajanen, Olli-Pekka. Huijauksen uhriksi joutuminen ei vaadi tyhmyyttä.
Luettavissa: <https://demokraatti.fi/huijauksen-uhriksi-joutuminen-ei-vaadi-tyhmyytaa-riskijoutua-petoksen-uhriksi-on-ylilaakarimukaan-suurin-kun-elama-heittelee/>.
Luettu: 14.1.2018.

Iltasanomat 23.11.2017: Viljakainen, Miika. Valepoliisit kyttävät nyt tietyn nimisiä ihmisiä – kuulutko joukkoon?
Luettavissa: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005461214.html>.
Luettu: 14.1.2018.

Jyväskylän yliopisto 2018: Hintikka, Kari A. Sosiaalinen media.
Luettavissa: <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media/>.
Luettu: 5.1.2018.

Kaleva 20.11.2017: Oululaisnaiselta huijattiin 168 000 euroa.
Luettavissa: <http://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/oululaisnaiselta-huijattiin-168-000-euroa-valepoliisitapausten-maara-vain-kasvaa-pohjois-suomessa/776827/>.
Luettu: 14.1.2018.

Keskusrikospoliisi 12.2.2017: Twitter-julkaisu.
Luettavissa: https://twitter.com/krp_poliisi?lang=fi.
Luettu: 13.1.2018.

Kääriäinen, Juha 25.9.2015: Miksi suomalaiset luottavat poliisiin? Kolumni.
Luettavissa: <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32015/miksisuomalaiset-luottavatpoliisiin.html>.
Luettu: 29.12.2017.

Luotonen, Marko 8.12.2017: Horjuuko vanhemman väestön luottamus poliisiin? Blogi.
Luettavissa: <https://blogi.poliisi.fi/horjuuko-vanhemman-vaeston-luottamus-poliisiin/>.
Luettu: 6.1.2018.

Pateniemen eläkeläiset ry 2018: Internet-sivut.
Luettavissa: <https://www.xn--pateniemenelkeliset-rwbd.com/uusi-etusivu>.
Luettu: 15.3.2018.

Poliisi 27.10.2017: Poliisihallituksen tiedote, 2017.
Luettavissa: https://www.poliisi.fi/poliisihallitus/tiedotteet/1/0/valepoliisirikoksista_tul-lut_vakava_ongelma_64922.
Luettu: 5.1.2018.

Poliisi 2017: Poliisi kampanjoi valepoliiseja vastaan: Muistutus jääkaapin ovesa kehottaa pitämään pankkitunnukset salassa.
Luettavissa: https://www.poliisi.fi/uutiskaruselli/1/0/poliisi_kampanjoi_valepoliiseja_vas-taan_muistutus_jaakaapin_ovessa_kehottaa_pitamaan_pankkitunnukset_salassa_66579.
Luettu: 14.1.2018.

Poliisi: Poliisit sosiaalisessa mediassa.
Luettavissa: https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/poliisit_sosiaalisessa_mediassa.
Luettu: 5.1.2018.

Poliisi 2017: Suojaa rahasi huijareilta.
Luettavissa: http://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/em-beds/poliisiwwwstructure/66341_Valepoliisi_juliste_suomi.pdf?0b6ad5621e4dd588:
Luettu 5.1.2018.

Poliisi: Tietoa poliisista.
Luettavissa: http://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/poliisin_virkamerkki.
Luettu: 11.12.2017.

Poliisi 31.1.2018: Videokin muistuttaa: Älä usko valepoliiseihin.
 Luettavissa: http://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/tiedotteet/1/1/videokin_muistuttaa_ala_usko_valepoliisiin_67798.
 Luettu: 31.1.2018.

Poliisi 2017: Älä kerro verkkopankin tai maksukortin tunnuksia kenellekään.
 Luettavissa: http://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/66365_Velepoliisi_leikattava_tarra_suomi.pdf?0b6ad5621e4dd588.
 Luettu: 5.1.2018.

Polstat 2018: Poliisin tilastojärjestelmä, sisäinen lähde. Luettu: 7.1.2018.

Sisäministeriö, poliisibarometri 5.10.2016:
 Luettavissa: http://intermin.fi/artikkeli/-/asset_publisher/suomalaisten-luottamus-poliisiin-yha-vah-1.
 Luettu: 11.12.2017.

Tilastokeskus 22.11.2017: Matkapuhelin yhä suosituimpi laite internetin käyttöön – käyttö-tarkoitukset monipuolistuivat.
 Luettavissa: http://www.stat.fi/til/sutivi/2017/13/sutivi_2017_13_2017-11-22_tie_001_fi.html.
 Luettu: 13.1.2018.

Uusimaa 17.7.2017: Yhä useampaa ikääntynyttä huijataan – valepoliisit soittelivat kahdeksalle Rauhalle.
 Luettavissa: <https://www.uusimaa.fi/artikkeli/540402-yha-useampaa-ikaantynyttä-huijataan-valepoliisit-soittelivat-kahdeksalle-rauhalle>.
 Luettu: 13.1.2018.

Verkkouutiset 30.11.2017: Ahtokivi, Ilkka. Valepoliisien taustalla romanien järjestäytynyt rikollisuus. Ahtokivi, Ilkka.
 Luettavissa: <https://www.verkkouutiset.fi/mtv-valepoliisien-taustalla-romanien-jarjestaytynyt-rikollisuus/>.
 Luettu: 29.12.2017.

Virtuaaliammattikorkeakoulu, 2018: Kyselyyn perustuvan tutkimuksen suorittaminen.
 Luettavissa: <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojak-sot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289345955/1194290010211.html>.
 Luettu: 26.3.2018.

YLE 9.3.2018: Kaksi otettu kiinni Suomen suurimmassa valepoliisijutussa – Ruotsin poliisin erikoisjoukko nappasi toisen epäillyn. Hanhinen, Hanna.
 Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10110172>.
 Luettu: 10.3.2018.

YLE 20.12.2017: Koutonen, Jouni & Manu Johanna. KRP nitistämään valepoliisi-ilmiötä – "Halveksittavaa ja raukkamaista rikollisuutta".
 Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9982891>.
 Luettu: 29.12.2017.

YLE 5.10.2016: Mäntymaa, Eero. Miksi suomalaiset luottavat poliisiin? Neljä yksinkertaista syytä.

Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9211796>.

Luettu: 5.1.2018.

YLE 2.3.2018: Rummukainen, Anu. Varo tätä huijausta: poliisin numerosta soittaakin valepoliisi.

Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10099387>.

Luettu: 3.3.2018.

YLE 21.12.2017: Thynell, Tuulia. Poliisi uusii sosiaalisen median ilmettään vuodenvaihteessa vaikeammin kopioitavaksi.

Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9985963>.

Luettu: 22.12.2017.

YLE 1.9.2017: Tiainen, Paula. 50 000 euroa oli vähällä mennä huijareille – Valepoliisit kalastelevat nyt pankkitietoja puhelimitse.

Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9810661>.

Luettu: 20.1.2018.

YLE 2018: Valepoliisi: tuoreimmat.

Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/18-66386>.

Luettu: 11.5.2018.

YLE 4.10.2017: Virkkunen, Jussi. Valepoliiseista jo yli 500 ilmoitusta.

Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9864820>.

Luettu: 11.12.2017.

LIITTEET

LIITE 1. Poliisin julkaisema ohjejulistte huijausten varalle. (Lähde: Poliisi, 2017)

SUOJAA RAHASI HUIJAREILTA

- > **PUHELIMESSA**
  - Älä koskaan kerro verkkopankkitunnuksia tai maksukortin tunnuslukua. Niitä eivät kysele poliisi, pankki tai kukaan muukaan viranomainen.
  - Huijari voi soittaa monta kertaa ja vedota, että tunnusten saamisella on kiire tai että on tapahtunut rikos. Hän voi kertoa myös rahojesi olevan vaarassa.
  - Älä vie pankkikorttiasi ovelle tai ulkona odottavalle vieralle henkilölle, vaikka näin käskettäisiin.
  - Ilmoita pankkitietojen kyselyistä nopeasti hätänumeroon 112.
  - Älä lainaa älypuhelimiasi kenellekään, koska puhelimestasi voidaan saada suora yhteys pankkiin.
- > **OVELLE TULEVAT HUIJARIT**
  - Älä päästä sisälle ketään tuntematonta henkilöä.
  - Muista, että huijari voi pukeutua siististi ja käyttäytyä kohteliaasti.
  - Tunnistat oikean poliisin virkapuvusta. Siviilipukuinen poliisi esittää aina virkamerkin.
- > **PANKKIAUTOMAATILLA**
  - Älä pidä tunnuslukuja mukana.
  - Laita toinen käsi tai jokin esine suojaksi, kun näppäilet tunnuslukua.
  - Älä nosta enempää käteistä kuin mitä todella tarvitset. Maksa mieluummin pankkikortilla.
  - Huijari voi häiritä asioimistasi esimerkiksi pudottamalla setelin maahan. Hän vie korttisi, kun otat setelin maasta.
- > **PANKKITILIT JA PANKKIKORTIT**
  - Käytä päivittäisasiointiin tiliä, jolla ei ole suuria summia. Tähän tiliin kannattaa kytkeä maksukortti ja verkkopankkitunnuks.
  - Aseta korttitilille nostorajat, esimerkiksi päiväkohtainen nostoraja.
  - Poista tililtäsi verko-ostamisen mahdollisuus tai määritä ostokselle yläraja.
  - Laita näkyvälle paikalle pankkikortin sulkupalvelun numero, johon voit tehdä ilmoituksen.
- > **PANKKIASIAT TIETOKONEELLA**
  - Pidä verkkopankkitunnuksesi piilossa. Älä säilytä niitä tietokoneen vieressä.
  - Huolehdi, että tietokoneessasi on ajan tasalla oleva virusturva ja palomuuuri.
  - Älä avaa sähköpostiin tulleita liitteitä tai linkkejä, jos et ole varma niiden sisällön turvallisuudesta.
  - Pankki ei kysy sähköpostilla tunnuksiasi.

YLEINEN HÄTÄNUMERO

112

Poliisin yhteystiedot ja aukioloajat internetissä:
poliisi.fi/yhteystiedot
Lisää tietoa:
korttiturvallisuus.fi/verkossa

POLIISI

VALEPOLIISIKEYSELY PATENIEMEN ELÄKELÄISKERHOLLE
Kyselyyn vastataan nimettömänä

1. Mihin ikäryhmään kuulutte?

☐ Alle 60 vuotta	☐ 60 - 65 vuotta
☐ 66 – 70 vuotta	☐ 71 - 75 vuotta
☐ 76 - 80 vuotta	☐ 81 - 85 vuotta
☐ 86 - 90 vuotta	☐ Yli 90 vuotta

2. Mistä saatte parhaiten tietoa ajankohtaisista asioista? Valitse yksi vaihtoehto.

☐ TELEVISIO	☐ RADIO	☐ SANOMALEHDET
☐ INTERNET-SIVUT	☐ YOUTUBE	☐ TUTTAVA tai SUKULAINEN
☐ FACEBOOK	☐ MUU, MIKÄ: _____	

3. Oletteko kuullut varoituksia valepoliiseista?

☐ KYLLÄ	☐ EI

4. Jos olette, mistä olette kuullut varoituksia?

☐ TARRA	☐ INTERNET-SIVUT	☐ TUTTAVA/SUKULAINEN
☐ YOUTUBE	☐ MUU, MIKÄ: _____	

5. Tarvitseeko asiasta tiedottaa enemmän?

☐ KYLLÄ	☐ EI

Kääntöpuolella tilaa vapaalle sanalle